

Művelődés – Népfőiskola – Társadalom

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG KIADVÁNYA – 2023/1

„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja” (Móricz Zsigmond)

„A közösség biztonságot nyújthat”

...nyílt, baráti beszélgetésnek is nevezhetjük a diófák alatti találkozót, amit idén már tizedik éve szervezett meg a Magyar Népfőiskolai Társaság...

Zsákutcás magyar külpolitika

Minden bűnével együtt a kommunista korszak is szorgalmazta az olvasást, tanulást, művelődést, tartotta alacsonyan a kultúra élvezetét szolgáló árakat...

„A magyar műveltség jövőjének esélyei a magyarság esélyei”

Milyen társadalmi körülmények akadályozták és akadályozzák, nem tesszik lehetővé, a magyarországi népfőiskolai mozgalom kiterjedését...

„Ma a magyarság esélyein gondolkodva...”

...Harminchat év a lakiteleki találkozó óta, és több, mint öt év telt el a kiadvány megszületése óta, és nemhogy semmi nem változott, de a kilátástalanság még nagyobb lett...

FELNŐTT TANULÁS ÉS A ZÖLD ÁTMENET

az EAEA Fenntarthatósági Munkacsoportja ezen a címen dolgozott ki egy fejlesztési koncepciót, amely egyúttal előkészítette az EAEA 2023-as évi munkájának főtémáját.

Az alábbiakban részleteket teszünk közzé a csaknem 30 oldalas koncepcióból.

Újra a diófák alatt beszélgettünk

Tartalom

Bevezető	3
„A közösség biztonságát nyújthat”	4
Zsákutcás magyar külpolitika	8
Beszéljünk nyíltan a közösségek létét befolyásoló tényezőkről, napjaink műveltségi, képzettségi kérdéseiről	14
„A magyar műveltség jövőjének esélyei a magyarság esélyei”	18
„Ma a magyarság esélyein gondolkodva...”	27
Kiiratkozunk a civilizált, művelt világból!	30
Balázs Ferenc díjat kapott a romániai KALOT munkatársa, Fejes Ildikó	32
FELNŐTT TANULÁS ÉS A ZÖLD ÁTMENET	35

A Magyar Népfőiskolai Társaság folyóirata

Felelős kiadó az MNT elnöksége

Felelős szerkesztő: Bardócz-Tódor András, az MNT elnöke

Szerkesztő: Mihályfi Márta

A megjelenést támogatta: Mindszenthállaért Alapítvány

Szerkesztősége: 8282 Mindszenthálla, Jókai u. 40.

www.nepfoiskola.hu

marta@nepfoiskola.hu

ISSN: 1218-1455

Bevezető

Tizenhároméves könyvet olvasok. Barabási Albert-László „Villanások, a jövő kiszámítható” című könyvét. A szerző neves hálózatkutató, ebben a könyvében humándinamikával foglalkozik. Nem is annyira a mondanivalója, mint inkább a stílusa ragadott meg. Négy, öt, vagy még több szálon halad, miközben részben eseményeket mesél el, részben a kutatásairól számol be. Én azt értettem ki belőle, hogy a személyes találkozások életünknek talán a legfontosabb elemei. Életünk, rutintevékenységek váltakozásaként többnyire egyhangúan folyik. A rutintól történő időnkénti eltérést nevezi Barabási villanásnak. Ez a nyárelei diófák alatti beszélgetést idézte fel bennem.

Az eseményre visszagondolva első gondolatom a jó érzés, amit az együttlét során éreztem. A második az intellektuális élmény. Olyanokkal voltam együtt, akiket megértek, akikkel szót értek, akiktől érdekes dolgokat tudhattam meg, tanulhattam. E szám olvasói, ha nem lettek volna is jelen, ízelítőt kaphatnak abból a szellemi gazdagságból, amiben részünk volt.

Formális előadások és informális beszélgetések során sok mindent megtudtam közelmúltunk történetéből, társadalmunk szellemi állapotáról, külföldi jógyakorlatokról, az egyre szaporodó bajok okairól és az elképzelhető megoldási lehetőségekről. E megoldások közé tartozik a népesség demográfiai, szellemi és erkölcsi állapotának emelése, amiben a Magyar Népfőiskolai Társaság aktív részvétele elengedhetetlen, lévén fontos intézménye a hazai civil értelmiségi közösségnek. Számomra tehát a végső tanulság: a Magyar Népfőiskolai Társaságra soha nem volt nagyobb szüksége a nemzetnek, mint ma, holnap és holnapután.

Utóirat

Kérem tisztelt olvasóinkat, gondoljanak arra, hogy a nagy múltú Magyar Népfőiskolai Társaság évek óta méltatlan körülmények között, néhány áldozatkész aktivistának köszönhetően tud működni, nevük felsorolása nélkül itt mondok nekik hálás köszönetet.

Bardócz András

elnök

„A közösség biztonságot nyújthat”

Mindszentkállya, 2023. június 24-25

Szakmai tanácskozásnak hívjuk, de egyúttal nyílt, baráti beszélgetésnek is nevezhetjük a diófák alatti találkozót, amit idén már tizedik éve szervezett meg a Magyar Népfőiskolai Társaság.

A találkozó létrehozásának gondolata a Magyar Népfőiskolai Társaság egykori elnöke, Szigeti Tóth Jánosnak a nevéhez fűződik.

Több minden motiválta őt erre. Az egyik motiváció a magyar kultúrtörténetben fellelhető hagyománya az ilyen típusú találkozókknak. Például az 1943-ban, vagyis 80 éve először megvalósult Szárszói találkozó, amelynek ma már komoly történeti értéke van és ahol a résztvevők a nemzet sorskérdéseivel foglalkoztak.

Tisztázandó, hogy volt egy másik, ugyancsak szárszóiinak nevezett találkozó, 1993-tól. De ezt hamar kisajátította és eluralta az aktuálpolitika és annak különböző figurái – ez a találkozó felejthető, és megközelítőleg sem mondhat magáénak olyan értékeket, mint az 1943-as összejövetel és annak utóélete.

Azonban nem ezek az előzmények voltak elsősorban a fő motivációs tényezők Szigeti Tóth János számára.

Újszászy Kálmán adta a legfőbb útmutatást, aki teológus, református lelkész, könyvtáros volt és a két háború között működő, virágzó magyar népfőiskolák egyik megalapítója és vezéralakja.

Sárospatakon élt és a népfőiskolák bedarálása után, a sok szinten pusztító 50-es években Újszászy Kálmán mélyen elrejtve megőrizte mind a fizikai, mind a szellemi örökségét a népfőiskoláknak. Ő kezdte el később sárospataki udvarának öreg diófája alatt szervezni nyaranként a beszélgetéseket.

Fontos, az emberek mindennapi életét befolyásoló kérdésekről vitatkoztak jeles értelmiségiek ott, az öreg diófa alatt. És persze közöttük volt az első pillanattól kezdve Szigeti Tóth János is. Meghatározóak voltak sokunk számára a pataki találkozók, de Kálmán bácsi távozásával elmaradtak ezek is.

Aki korábban ott Patakon a segítségére volt a szervezésekben, vihette volna tovább a lángot, de ő inkább az egyéni politikai és az egyéni gazdasági karriert választotta, és a térség vezető, az aktuális hatalomhoz kötődő politikusaként már elfeledkezett ezeknek az értékeknek az ápolásáról – mint ahogy lehetséges „lángvivőként” néhányan tették ezt nemcsak Sárospatakon, de szerte másutt is az országban.

Tíz évvel ezelőtt, 2014-ben úgy láttuk, hogy egyre több olyan közéleti probléma kerül a felszínre, amiről beszélni kell nyilvánosan és közösen – így és ezért indítottuk el, Újszászy Kálmán példáját követve a diófák alatti találkozókat. Böven kínált és kínál témát a közélet, mindig volt, és van sajnos ma is, amiről beszélgetnünk kell. Egy népfőiskolának pedig az is dolga, hogy erre ne csak lehetőséget kínáljon, hanem adjon is lehetőséget.

Az ez évi találkozónkon többek javaslatára a közösségek létével, helyzetével, lehetséges szerepének megvitatásával foglalkoztunk, mert általános a vélekedés, hogy ma nagyon sok baj, probléma van e területen is. De megemlékeztünk a Magyar Népfőiskolai Társaság éppen 35 évvel ezelőtti alapításáról, és feltérképeztük (Varga Gyula moderálásával) a népfőiskolák mai magyarországi helyzetét, kiállítást rendeztünk az emlékházban a szervezet lapja megjelenésének 30 éves évfordulója alkalmából - és tisztelegtünk Szigeti Tóth János sírjánál, halálának (2019. június 25.) negyedik évfordulóján.

Többször hallani, olvasni és tapasztalni, hogy a tanácstalanság, kiábrándultság, tehetlenség, elmagányosodás és az apátia korában élünk. Hogy az értelmiség, aki a szellemi vezetője kellene legyen egy nemzetnek – sehol nincs. Akik pedig vannak, léteznek, szinte semmilyen befolyással nem rendelkeznek sem a közéletre, sem az emberekre.

Persze van politikai és van gazdasági elitünk. Nekik azonban semmiféle értelmiségi kötődésük nincs.

S mindemellett még kimondani is szomorú, de a műveltség, mint eszmény, egyszerűen halálra van ítélve ma Magyarországon.

Mi van helyette? A magas technikai színvonalú műveletlenség időszaka.

Nos, ha mindezt tudjuk, akkor még nagyobb a felelősségünk, esetünkben a népfőiskolák felelőssége is abban, hogy mentsük, ami menthető – amihez azonban valóban működő közösségek kellene.

Miközben azt lehet látni, érzékelni – különösen az elmúlt több mint egy évtizedben -, hogy egyre inkább fogyóban vannak, eltűnnek a különböző közösségek.

Akik pedig – a civilek és a különböző önkéntes szerveződések számára különösen nehéz időszakban – megmaradtak, azok között sincs, vagy alig van együttműködés, sőt igény arra, hogy közösen gondolkodjanak és tegyenek valamit.

Ellenkezőleg: gyakran látni, tapasztalni a kiszorítósdit egymás (és valamennyiünk) kárára – ami persze ezen a szinten is jó a mindenkorai politikai hatalomnak, amely saját hatalmi érdeke szerint ad, vagy nem ad támogatást, vagy lehetetlenít el még működő szervezeteket.

A közösségek, az emberek pedig mintha elfelejtették volna, hogy felelősek egymásért. Nincs ez másképpen a kultúra területén létező/megmaradt közösségek esetében sem. Itt-ott egy kis szigetet, kivételt jelentenek ez alól például a népfőiskolák – a valóban népfőiskolaként működő szervezetek. Mert nyíltan szólni kell arról, hogy ugyan ma jónéhányan nevezik magukat népfőiskolának, de a tevékenységükkel valójában nem sok közük van a Grundtvig-i elvekhez és a két háború között működő magyar népfőiskolák eszmeiségéhez – jó részük inkább politikai háttérrel létrehozott kreálmány. Koncoknak nevezhető, kiszámíthatatlan támogatásokkal pedig elkábítottá és vakká teszik őket a helyzet valós felismerésével szemben.

A diófák alatti beszélgetésünk tudatosan nem nagylétszámú tömegrendezvény volt most sem. Nem olyan, ahol megbújva az előtte ülő háta mögött, arctalanná válik a résztvevő, és ahol csak néhány előadó szónokol, aki beszéde után gyorsan távozik.

Erdély, Felvidék és a Délvidék is képviseltette magát a résztvevők körében, akik valamilyen igen aktívak voltak a diskurzusban. A közös beszélgetésünk során szerettünk volna rávilágítani arra, hogy a közösség nemcsak erőt, felelősséget adhat, de értelmet is az emberi életnek – s hogy ez mennyire sikerült, az a beszélgetés záró, értékelő, a résztvevők által megfogalmazott gondolatok tanúsítják:

„Ez az a hely, ahol ki lehet mondani amit gondolunk, amit érzünk korunk és nemzetünk problémáiról.”

„A szellem szabadsága velünk volt és most már marad is, ...vannak pillanatok, amikor lépni kell. Ezt a pillanatot kell megtalálni, és hinnünk kell abban, hogy amit képviselünk, az jó irány.”

Pezsgő és a véleményüket nyíltan felvállaló, szókimondó beszélgetések voltak a találkozáson, aminek kialakulását előadók is nagyban segítették: Jeszenszky Géza, Németh Balázs, Farkas Éva, Dáné Tibor Kálmán – emberi, szakmai hitelességük és mondanivalójuk komoly útravalót adtak a résztvevőknek.

Csak néhány gondolatot kiragadva az előadásokból:

- „Az állampolgári tudatosságra és felelősségérzetre nevelés fontos összetevője a külpolitikai tájékozottság, ismerni, mi jelenlegi helyünk a világban, hogyan vélekedik rólunk a külvilág. Az elmúlt 150 év magyar történelme súlyos megrázkódtatásaiban meghatározó szerepe volt a külpolitikának, a magyar társadalom külpolitikai tájékoztatatlanságának és az ebből eredő rossz helyzetértékeléseknek, döntéseknek. Ma – számomra úgy tűnik

– e tekintetben a korábbiaknál is rosszabbul állunk. Az írott sajtó eltűnőben, és ezzel megszűnt a külvilágról való rendszeres értesülés. A közmédia félretájékoztat, hamis képet nyújt a társadalom számára. Mi az, amit állampolgáraink jelentős része nem, vagy tévesen érzékel, mik azok a fenyegető, külső veszélyek, amelyekkel szembe kell néznünk? (Jeszenszky Géza)

- „A magasabb képzettség az egyik legjobb eszköz a szegénység kockázatának csökkentésére is. A szegénység komplex probléma, amely több tényezőre vezethető vissza, de az egyik legfőbb kiváltó oka az alacsony iskolai végzettség, ezáltal a foglalkoztathatóság és foglalkoztatottság alacsony szintje. Fontos tisztázni, hogy a szegénység nemcsak jövedelmi szegénységet, hanem a társadalmi javakból történő teljes kirekesztődést is jelent” (Farkas Éva).
- „Politikai tőkét viszont nem hídverésből, hanem ékverésből lehetett kovácsolni az elmúlt harminc évben Magyarországon és általában a volt kommunista rendszer országában. Sajnos nem a Bibó István vagy az Sz.Tóth János gondolkodású hídemberek alakíthatták a térség társadalmait, mert akkor ma közelebb lehetnének a demokratikus világhoz és virágozhatna a népfőiskola intézménye is.”(Dáné Tibor Kálmán)

A két napos, lendületes, maratoni tanácskozás bizonyította: elemi igény mutatkozik a felelős gondolkodásra, közbeszédre és a felelős cselekedetre. Miközben a mai közélet hivatalos, fizetett képviselőinek intézményeiben – tisztelet a kivételnek – burjánzik a sekélyes sárdobálás és a gyűlöletkeltés minden formája.

A felelős párbeszédre fogékony civil közösségek pedig ezzel már torkig vannak.

Mihályfi Márta

Zsákcúcs magyar külpolitika

Hányszor idézzük Széchenyit a kiművelt emberfők szükségességéről. Ennek jegyében született meg az Eötvös József-féle 1868. évi XXXVIII. törvénycikk (a népiskolai közoktatás tárgyában), ez vezette be az általános tankötelezettséget. Folyt száz éven át a harc az analfabetizmus ellen, olvasókörök jöttek létre, tömegek látogatták az ismeretterjesztő előadásokat, magán- később állami kölcsönkönyvtárak működtek – sok olvasóval, építettett többszáz népiskolát Klebelsberg kultuszminiszter. Minden bűnével együtt a kommunista korszak is szorgalmazta az olvasást, tanulást, művelődést, tartotta alacsonyban a kultúra élvezetét szolgáló árakat.

A rendszerváltozás ezt folytatni akarta, mentesítve az ideológiai ballaszttól, és tovább akarta növelni a magasabb iskolai-egyetemi végzetek arányát. 2010-es győzelme előtt a Fidesz az egyetemi képzés ingyenessége mellett kardoskodott. Sokunk megdöbbenésére azután jött a tankötelezettség leszállítása 18-ról 16 évre. Föl szokták hozni, hogy csak néhány OECD tagállamban tart a tankötelezettség 18 éves korig, vagy tovább. Egyedül Németországban 19 év a tankötelezettség korhatára. Belgiumban, Kanadában, Chilében, Lengyelországban, Portugáliában 18 éves korig, Izraelben, az Egyesült Államokban 17 éves korig tart a tankötelezettség. Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Izland, Olaszország, Új-Zéland, Norvégia, Szlovákia, Spanyolország és Svédország területén 16 éves korig, a többiben 15, illetve Koreában (melyikben?) és Törökországban 14 éves korig tart a tankötelezettség. De ahol a 18. évnél alacsonyabb a kötelezettség, ott erős az olvasás, az önképzés szokása, a könyvtárak használata, az iskolák és a tanárok pedig igen eredményesek. Ezzel szemben nálunk egy friss fölmérés szerint a 8. általánost végzetek fele funkcionális analfabéta, nem érti meg az elolvasott szöveget. Ehhez jön még az olvasási kultúra radikális csökkenése, a telefonok nyomogatása ezt a folyamatot csak erősíti. És akkor itt van az egyetemet végzetek számának szándékos korlátozása, a tandíj bevezetése, az idegen nyelvi tudás követelményének elejtése. Mindezek ellensúlyozására még fontosabb lenne a népiskolák fejlesztése, a szabadegyetemek helyreállítása, a művelődési házak tartalommal megtöltése, az egyetemi népművelő szak tekintélye, népszerűsítése.

Az állampolgári tudatosságra és felelősségérzetre nevelés fontos összetevője a külpolitikai tájékozottság, ismerni, mi jelenlegi helyünk a világban, hogyan vélekedik rólunk a külvilág. Az elmúlt 150 év magyar történelme súlyos megrázkódtatásaiban meghatározó szerepe volt a külpolitikának, a magyar társadalom külpolitikai tájékoztatatlanságának és az ebből eredő rossz helyzetértékeléseknek, döntéseknek. Ma – számomra úgy tűnik – e tekintetben a korábbiaknál is rosszabbul állunk. Az írott sajtó eltűnőben, és ezzel megszűnt a külvilágról való rendszeres értesülés. A közmédia félretájékoztat, hamis képet nyújt a társadalom számára. Mi az, amit állampolgáraink jelentős része nem, vagy tévesen érzékel, mik azok a fenyegető, külső veszélyek, amelyekkel szembe kell néznünk?

Magyarország, a vonakodó szövetséges

Két releváns idézet:

” Az a szomorú igazság, hogy a mohácsi vész óta Magyarország ereje nem elég erős arra, hogy tartós szövetségtárs nélkül megélhessünk, érdekeinket kellő módon megvéddhessük.

(Tisza István miniszterelnök az Országgyűlésben, 1904. július 8.)

” Komp-ország megindult dühösen Kelet felé újra: Turulok kerengnek a levegőbe, nyílzáport lőnek a Nap felé, támadásra készülnek a magyarok. Hányadikra, mióta a betűtanító olasz papokat koncolták?

(Ady Endre: Ismeretlen Korvin-kódex margójára)

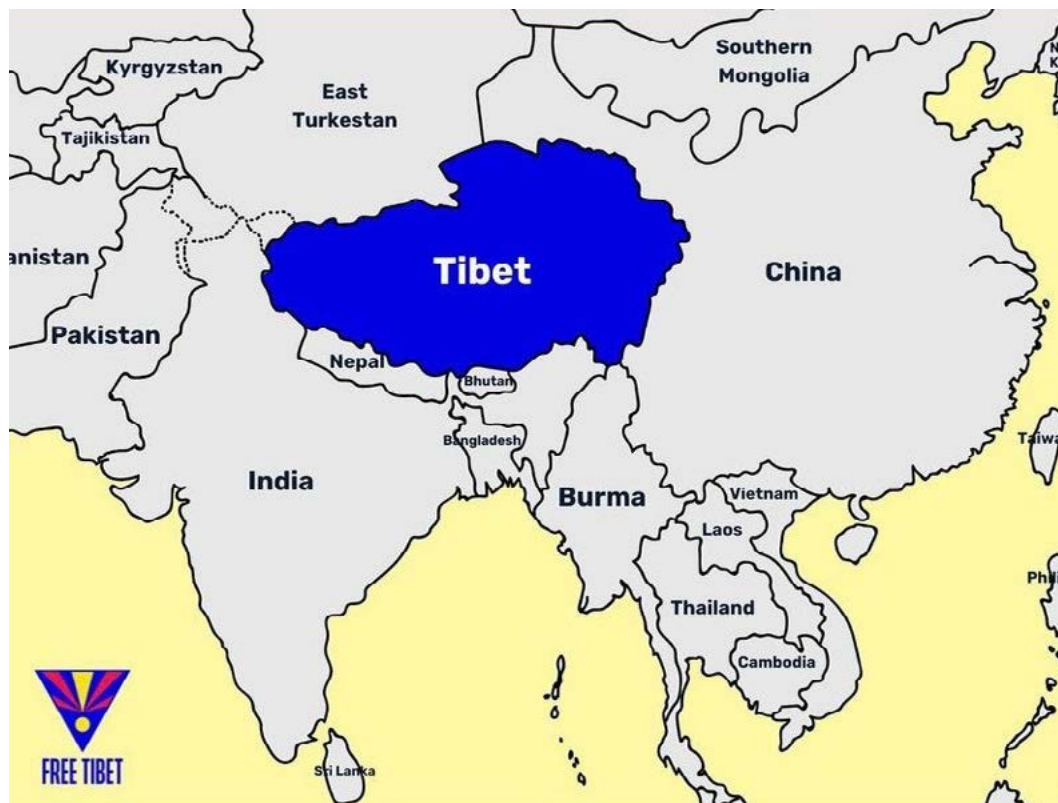
Utassy József kortársam, aki sosem volt hajlandó szolgálni „aljas, nyomorító hatalmakat”, az 1960-as években parodisztikus éllel írta, hogy „Nekünk utat Kelet mutat, ezért ugat ránk a Nyugat.” Akkor már kevesen hitték nálunk, hogy valóban a jobb jövő ígérete és nem a szolgaság forrása a vörös cárok országa. Hatvan évvel később az Orbán-kormány médiája most viszont azt hirdeti, hogy a kommunista uralom idején annyira csodált Nyugatnak bealkonyult, válságban van, mint volt egykor a Római Világbirodalom. Ugyanakkor közel húsz éve jogilag és szervezetileg is ennek az állítólag hanyatló Nyugatnak a része, szövetségese vagyunk, sorsunk közös. Mielőbb hagyjuk el a süllyedő hajót, szövetkezzünk Oroszországgal és készüljünk föl arra, hogy a jövő Kínáé? Szent István, a Reformkor, Széchenyi, Kossuth, Ady és a rendszerváltoztatók nagy tévedése volt a Nyugattól várni a magyarság jobb jövőjét? Vagy lehetséges a két politikai rendszer között manőverezni, ki lehet maradni az új hidegháborúból?

Azzal, hogy 1999-ben tagjaivá váltunk Észak-Amerika és Nyugat-Európa majdnem minden demokráciáját és jólétben élő államát tömörítő politikai és katonai szövetségnek, évszázados kiszolgáltatottságunk véget ért, 2004-ben megvalósult EU-tagságunkkal pedig lehetővé válik elmaradottságunk és szegénységünk fölszámolása. Azt hitte az ország, hogy ezzel a magyarság annyi vihart túlélte hajója, Ady komp-országa végre horgonyt vetett egy biztos kikötőben. Részvételünket az euro-atlanti integrációban két népszavazás erősítette meg.

Tizenkét éve azt mondta Orbán miniszterelnök, hogy „nyugati zászló alatt hajózunk, de keleti szél fúj a világgazdaságban.” Most azt hallottuk, hogy a világban két Nap van, és a keleti Napé a jövő. Egy ideje már a tényleges külpolitikában is a Keletre tesz a magyar politika. Csak vezérszavakban: Paks 2 orosz hitelből, banknak álcázott orosz kémközpont, rendszeres találkozók Putyinnal, Türk Tanács, Szent István ünnepén ázsiai, iszlamista vendégjárás, Pekingbe járó miniszterek, csatlakozás a kommunista diktatúra legmagasabb fokát megvalósító Kína „új selyemútjához”, Szegedet elkerülő belgrádi vasút kínai hitelből, Fudan kínai egyetemváros. Eljutottunk oda, hogy 1849 és 1956 népének egy része a mostani háborúban az agresszornak drukkol, egyes álmódosók vagy felelőtlen publicisták pedig a magyar határok kiterjesztését várják Putyintól.

A magyar gazdaság keleti nyitása csődöt mondott, a Keletre irányuló magyar export az elmúlt tizenkét évben növekedés helyett csökkent. Kína esetében elismeréssel adóz-

hatunk technológiai fejlődésének, az űrkutatásban és a távközlésben elért eredményeinek. Fegyverkezése viszont komoly félelmet gerjeszt szomszédjai körében, az egész Távol-Keleten. A hazai kormánypárti médiában ritkán hallunk az ujugrok elnyomásáról, egy millió „átnevelő táborba” zárásáról, Hszincsiang és Tibet kínai kolonizálásáról. Hongkong lakosságának hónapok óta tartó harca szabadságuk maradványainak megtartásáért ugyancsak nem téma nálunk. Orwell rettenetes víziója a mindent látó, még a gondolatokat is ellenőrző politikai rendszerről Kínában megvalósult.

Ma a „Büsszellel” hadakozó, ellene propaganda-hadjáratot folytató, vétókkal fenyegető, az EU föllazítását javasoló, az önvédelmi harcot folytató Ukrainát jó ha félszívrrel támogató, diktatúrákkal kokettáló Magyarországról külföldön elterjedt a vélemény, hogy megbízhatatlan „vonakodó szövetséges,” az autoriter keleti rendszerek trójai falova, Putin orosz elnök kiszolgálója. Jobb esetben lavíroz a Nyugat és a Kelet között, de a hintapolitika nem szokott eredményes lenni. Az előző század második felében kivívott és erősödő magyar tekintély, presztízs elveszett, a szövetségeseink, barátaink körében a magyar kormánnyal szembeni bizalmatlanság erősödik, a jórészt megalapozott vádak pedig jelentős gazdasági és pénzügyi következményeket vonnak maguk után. A Visegrádi Négyek és a különleges magyar-lengyel barátság romokban.

Ha a Nyugat mégsem bukik el, mi lesz a sorsa a vonakodó, az egységet bomlasztó szövetségesnek? Nemrég, Tusnádfürdőn Németh Zsolt, a Fidesz 1990 óta elsőszámú, de ma láthatóan befolyás nélküli külpolitikusa is figyelmeztetett: nehogy ismét a rossz, vesztes oldalra kerüljünk!

Ki lehet-e maradni az új hidegháborúból?

Újabban lépten-nyomon azt halljuk a kormányoldalról, hogy új világrend van születőben, hogy fenyeget a „blokkosodás,” de mi, magyarok, ebben nem akarunk részt venni. A „háborús lázban” élő Nyugatot nem követjük, mi (és Kína, meg talán a Vatikán) alkotja az új

„béketábort,” az Ukrajnának nyújtott segítség, a fegyverszállítások csak meghosszabbítják a háborút, a szenvedéseket. Ami nehézség (infláció, magas élelmiszer- és energiaárak) tapasztalható, azt a háború, illetve az arra adott rossz reakciók, „az elhibázott brüsszeli szankciós politika” okozza. Ha nem vigyázunk, még „belesodródhatunk” az orosz-ukrán háborúba, ami pedig világháborúhoz vezethet, ha Washington és Moszkva az ukránok feje fölött tartott tárgyalásokkal nem zárja le a jelenlegi fegyveres konfliktust, beletörődve az orosz agresszió hódításaiba. Helytálló ez a helyzetleírás? Szerintem nem, és ha nem, akkor nem jött-e el az ideje félrevertetni a harangokat ebben az országban?

A 20. század egész történelmét hamisan beállító orosz elnök átvette a tizenkilencedik századi pánszláv gondolkodók nézeteit, hogy a Nyugat hanyatlik, Oroszország pedig a keresztény kultúra megmentője. Orbán Balázs, jelenleg a miniszterelnök elsőszámú tanácsadója és bizalmasa, valamint a kormányhoz közel álló intézmények és személyek ezt elhinni látszanak, azt halljuk, hogy „ha a nyugati modell egyeduralkodóvá válik a maga kereskedelmi nézeteivel, és ezzel eltörli a keleti modellt, az a történelem végét jelenti.” Ez nemcsak valószerűtlen, de egy ostobaság. A miniszterelnök politikai igazgatója szerint az ukrajnai háború bemutatja a világban zajló újrendeződés mai állapotát. A nyugati országok nagyrészt csak magukat tudták felsorakoztatni Oroszország ellen, állítja. Valójában nem Oroszország ellen, hanem Ukrajna védelmében állnak ki a demokratikus világ kormányai – sajnálatosan a magyar kormány kivételével.

Mára valóban több pólusúvá vált a világ, Kína (ma még) a legnagyobb népességű, tehetséges és szorgalmas emberek által lakott, de autokratikus berendezkedésű ország. Állandóan növeli hadikiadásait, ambiciózus űrprogramja van, vetélytársa a (ma még) legerősebb gazdasággal és hadsereggel rendelkező Egyesült Államoknak. A világ újra két táborra (ha úgy tetszik blokkra) oszlik: a liberális demokráciákra és az eltérő mértékben diktatórikus berendezkedésű államokra. (Semmi esélye, hogy az ún. BRICS államok egy harmadik hatalmi csoportot alkotnának.) Ideig-óráig lehet a két blokk között ingázni, „a kerítésen üldögelni,” de ha – ne adj’ Isten – a Nyugat és a Kelet összecsapna, lehet abból kimaradni, és ha sikerülne, nem pusztulnánk akkor is el a gigászok harcában?

A mai NATO hatékony eszközökkel rendelkezik a „klasszikus” háborús fenyegetések mellett az újabb keletű, nem hagyományos veszélyek, így fundamentalizmus, a terrorizmus és az illegális bevándorlás, nemzetközi bűnözés, emberkereskedelem, a kábítószerterjesztése, a pénzmosás, sőt a kibertámadások elhárítására is. Vezető országa, az Egyesült Államok ugyan politikailag mélyen megosztott, irracionális és ostoba politikai és kulturális divatok próbálják átvenni a hagyományos értékek helyét, de ez egy jó elnök megválasztásával hamar megváltozhat. Legkésőbb 2028-ban, amikor sem Trump, sem Biden nem lehet elnök. Katonailag és gazdaságilag az Egyesült Államok továbbra is biztosan őrzi első helyét, a pénzvilág irányítója, a technológiai újítások, a tudományos felfedezések terén továbbra is verhetetlen. Demográfiai helyzete irigylésre méltó, alacsony szinten a munkanélkülisége, a gazdaságilag aktívak többségben vannak a nyugdíjba vonultakhoz képest. Gazdasága nagyságát, termelékenységét és áruinak minőségét tekintve az EU sem mutatja a hanyatlás jeleit. A bevándorlás kezelésében korrigálja korábbi hibáit, már látja a más kultúrákból érkező, integrálhatatlan „migránsok” által jelentett veszélyt, és közös megoldásokat keres. *Válságait, problémáit a Nyugat az elmúlt századokban mindig megtudta oldani, és ma már sokasodnak a jelei, hogy az esztelen divatok, mint a woke vagy a nemváltás propagálása, visszaszorulóban vannak. Putyin Ukrajna elleni agressziója pedig olyan egységbe kovácsolta a demokráciákat, amire az 1950-es évek óta nem volt példa.*

Az Ukrajna ellen indított orosz háború vészcsengőnek bizonyult. A nyugati demokráciák ráébredtek, hogy Ukrajnában a tét jóval nagyobb, mint egy középhatalom fennmaradása. „A harc a demokrácia és az autokrácia, a szabadság és az elnyomás, a szabályokon alapuló rend és a brutális erő uralma között folyik,” figyelmeztetett Biden elnök Varsóban idén

márciusban. Ez hidegháborús nyelvezet? Igen, hiszen a mostani madridi NATO-csúcs, az ott elfogadott dokumentumok után benne vagyunk az új hidegháborúban, ehhez nem férhet kétség. És ahhoz sem, hogy ki indította el ezt a folyamatot. Csak most nem Lengyelországot, hanem annak szomszédját, Ukrajnát érte provokálatlan agresszió. Putyinnak az eredeti célja, hogy Ukrajnából egy másik Belarusz, orosz bábállam legyen, már aligha fog megvalósulni, de még elérheti, hogy annektálja Ukrajna keleti és déli részét, elvágva az országot a tengertől, megszerezve ezen területek igen jelentős nyersanyag-kincseit. Érdekében áll-e Magyarországnak akár egy ilyen részleges orosz győzelem, vagy hogy újra egy agresszív, diktatórikus berendezkedésű, katonailag erős, de minden más tekintetben gyöngye orosz nagyhatalom legyen a szomszédunk? Orbán és fullajtárjai ezt akarják, nem is tagadják.

„Magyarország fontos pillanathoz érkezett a jövőbeli útjának meghatározásában” üzenete a közelmúltban budapesti nagykövete útján az Egyesült Államok kormánya. „Miközben Oroszország kiprovokálatlan háborúja dúl a szomszédban, eljött az ideje annak, hogy Magyarország és transzatlanti szövetségesei és partnerei között szorosabb kapcsolat alakuljon ki”, fogalmazott Pressman. Ezt a nyilatkozatot én egyfajta utolsó figyelmeztetésnek neveztem. Ez nyilván nem ultimátum, amit el nem fogadása esetén hadüzenet követ, vagy hazánk kizárása az atlanti szövetségből. Antony Blinken, a magyar háttérrel is rendelkező amerikai külügyminiszter augusztus 20. alkalmából küldött (ittthon elhallgatott), baráti hangú üzenete nyitva tartja az ajtót, csak be kellene menni rajta.

Nemcsak a történelem, a jelenlegi nemzetközi viszonyok is amellet szólnak, hogy jobban-rosszban tartsunk ki jelenlegi szövetségi rendszerünk és az európai integráció mellett. Nincs helye a semlegességnek, különösen nem az adott földrajzi helyzetünkben.

Elszigetelődve

Az elszigeteltség sosem fényes, sosem kellemes és semmiképpen sem hasznos. Ereje mindig a közösségnek van, a magányos harcosok vereségre vannak ítélve. Kísért, sőt már itt van a nyakunkon a Bibó István által zsákutcásnak nevezett magyar történelem. A balsorsból kikerülve a balítéletek, a rossz döntések fenyegetik újra nemzetünk jelenét és jövőjét. Szomorú, sőt érthetetlen, hogy Magyarország kormánya szembefordult az 1989/90-es rendszerváltozás elveivel és céljaival, közte a szomszédokkal kialakítandó jó, lehetőleg baráti viszony megteremtésének a szándékával. Ha azt akarjuk, hogy a nemzeti kisebbségben élő magyaroknak a nemzetközi konvenciókban és szerződésekben lefektetett jogai érvényesüljenek, hogy legyen biztos jövőjük szülőföldjükön, akkor ez elsősorban az ottani kormányokon múlik. Alapvető, hogy a többségi nemzet erőforrásnak, értéknek tekintse kisebbségeit, ne pedig veszélyforrásnak, belső ellenségnek. Az adott magyar kisebbségek a maguk részéről mindent megtesznek ennek érdekében: mentesek a felelőtlen szélsőségektől, radikalizmustól, a kormányok tagjaként (sőt Szlovákiában ma kormányfőt, Romániában korábban miniszterelnök-helyettest adva) bizonyítják, hogy nemcsak saját magyar közösségük, de az egész ország, a többségi nemzet érdekeit is képviselik. A szomszédos országokban a magyar kisebbség iránti bizalom erősítése a budapesti kormányok kezében van.

Az ukrajnai konfliktusban legnagyobb szomszédunk léte forog kockán. Vannak jogos kifogásaink az ukrajnai nacionalizmus megnyilvánulásaival szemben, a kárpátaljai magyar iskolarendszer részleges fölszámolása ellentétes az 1991-es magyar-ukrán államközi szerződéssel is. De mikor van jobb esély panaszaink orvoslására, ha a bajban Ukrajna mellett állunk, vagy ha azt hangoztatjuk, hogy ez nem a mi háborúnk, és a béke érdekében Ukrajna fogadja el Moszkva diktátumát.

Románia gazdaságilag utolérte hazánkat. Ennek csak örülhetünk, hiszen az anyaország után ott él a legtöbb magyar. Románia egyre fontosabb szerepet tölt be abban a

szövetségi rendszerben, amelynek mi is tagjai vagyunk. A magyar párt, az RMDSZ nehéz helyzetben küzd, hogy megmaradjon a bukaresti parlamentben az erdélyi magyarság képviselője. A bálványosi, majd tusnádfürdői nyári egyetem – amelyen magam is több ízben részt vettem – célja a szóértés, bizalomépítés volt az anyaországi és erdélyi magyarság, valamint a románság között. Román politikusok meghívottként részt vettek ezeken, sőt egy ízben a román államelnök is. Hol vagyunk ma ettől? Bármit is tartalmazott a magyar miniszterelnöknek a tusnádfürdői beszéde előtt átadott román üzenet (kérés, javaslat?), nem volt célszerű azon gúnyolódni, különösen azután nem, hogy az előző napon Orbán Ciolacu kormányfő ebédvendége volt. Ez jó alkalom lett volna a bizalomépítésre, a közös érdekek egyeztetésére, vagy akár a vitás ügyek megbeszélésére.

Csehország gazdaságilag erős ország, nincs érdemi ellentéte Magyarországgal. A magyar miniszterelnök megvádolta azzal, hogy „átállt” a mélyülő európai integráció oldalára. Nem inkább Magyarországot lehet gyanúsítani, nemcsak Prágában, hanem az összes európai fővárosban, hogy átállt Oroszország és az új, emelkedőnek hirdetett Nap, Kína oldalára? Szlovákiát sem szabadna piszkálni, könnyen félremagyarázható kifejezésekkel, sőt a határkérdés emlegetésével ingerelni a szeptemberi választások előtt, amikor a korábbi 10 százalékos magyar parlamenti képviseletet éppen a délről érkező hírek és propaganda, a magyar kormány politikája szoríthatja a választási küszöb alá. És jó lenne, ha az a Fico alakíthatna kormányt Szlovákiában, aki 2010 körül élen járt a magyarellenességben és a magyar honosítási törvény, a kettős állampolgárság elhárítására külön törvényt szavaztatott meg a pozsonyi parlamenttel? Orbánék nem szégyellik magukat neki drukkolni, sőt támogatni.

Mind gyakrabban azt látom, hogy mai magyar külpolitika célja bennragadni abban a zsákutcában, amibe maga vitte bele az országot, végképp össze akar vészni valamennyi demokratikus szomszédunkkal és euro-atlanti szövetségeseinkkel. Hungária, quo vadis?

Jeszenszky Géza

egyetemi tanár, történész, diplomata

Beszéljünk nyíltan a közösségek létét befolyásoló tényezőkről, *napjaink műveltségi, képzettségi kérdéseiről*

Erővid írásban arra szeretnék reflektálni, hogy a tanulás, a tanultság, a magasabb képeség- és műveltség szintje hogyan befolyásolja és határozza meg mindennapi életünket és boldogulásunkat, hogyan segít hozzá a folyamatos és felgyorsult társadalmi-gazdasági változásokhoz és a fejlődéshez való alkalmazkodáshoz. Tanulás alatt nem kizárólag az intézményes keretek között megvalósuló tanulást (ami inkább tanítás) értem. A tanulás lehetősége ott van minden mozdulatunkban, tevékenységünkben, kapcsolatunkban, a mindennapi találkozásainkban, a munkánkban, a szabadidős tevékenységeinkben, a családunk közegében, a diófák alatti beszélgetésekben.

Amikor (felnőttkori) tanulásról, képzettségről beszélünk, akkor azt jellemzően oktatáspolitikai kérdésnek tekintjük és kevésbé vesszük figyelembe, hogy az oktatás és a felnőttkori tanulás ügye, a társadalom képzettségi/műveltségi szintje szorosan összekapcsolódik az életünk minden területével.

Az egyik legegyszerűsebb összefüggés, hogy a képzettségi szint meghatározza a munkaerő-piaci lehetőségeket és a foglalkoztathatóságot. A hagyományos karrierutak felbomlanak és egyre jellemzőbbek az atipikus foglalkoztatási formák. A tudás elavulása, a gazdaságban bekövetkező strukturális változások, a rohamos technológiai fejlődés és az a tény, hogy a mai általános iskolások 65%-a olyan foglalkozásban fog dolgozni, ami ma még nem is létezik, olyan kompetenciák meglétét teszik szükségessé, amelyeket ma még

nem tartunk fontosnak. Ebben az értelemben sürgető kérdéseket vet fel a digitális és a zöld átállás is.

Kevésbé nyilvánvaló, ugyanakkor tény, hogy a képzettségi szint hatással van az egészségi állapotra és a várható élettartamra is. A magasabb képzettségűek tudatosabban és egészségesebben, ezáltal hosszabb ideig élnek (European Commission, 2021). A magasabb képzettségi szint az egészségi állapot társadalmi szintű javulását eredményez(het) i (Győri, 2022).

A magasabb képzettség az egyik legjobb eszköz a szegénység kockázatának csökkentésére is. A szegénység komplex probléma, amely több tényezőre vezethető vissza, de az egyik legfőbb kiváltó oka az alacsony iskolai végzettség, ezáltal a foglalkoztathatóság és foglalkoztatottság alacsony szintje. Fontos tisztázni, hogy a szegénység nemcsak jövedelmi szegénységet, hanem a társadalmi javakból történő teljes kirekesztődést is jelent (Farkas, 2013).

A képzettség társadalmi és kulturális kérdés is, hiszen a műveltebb emberek tudatosabban gondolkodnak a saját életükről, jobban részt vesznek a közösség életében, szolidárisabbak, empátikusabbak, nagyobb felelősséget éreznek a közösségért, kiterjedtebb társas kapcsolataik vannak.

A rövid érvelés alapján könnyű belátni, hogy a különböző szakpolitikai (egészségügyi, szociális-, esélyegyenlőségi-, társadalom-, kulturális-, foglalkoztatási politika) törekvések és célkitűzések elérésében az oktatás ügye kulcskérdés, és az oktatásba történő beruházás megtérülő haszonnal jár(na) az oktatáson kívüli szakpolitikai területek számára is. Az oktatás színvonala döntő hatással van az egész társadalom minőségére és kutatások széles köre bizonyítja, hogy az oktatás minősége ok-okozati összefüggésben áll a gazdasági fejlődéssel. A rossz minőségű oktatás egyéni és társadalmi veszteséget okoz, a jó minőségű viszont jelentős fejlődést hozhat. Magyarországon a gazdasági növekedés üteme – több más tényező mellett – a lehetségesnél rosszabb oktatási minőség következtében is jelentősen elmarad a fejlettebb, jobb minőségű oktatással rendelkező országok mögött (Polónyi, 2023).

A nyilvánvaló előnyök ellenére a felnőttkori tanulásban való részvétel továbbra is alacsony (2022-ben 7,9%, Eurostat, 2023) és egyenlőtlen, a felnőtt társadalom egy jelentős része pedig súlyos kompetenciahiánnyal küzd. Az egyik legjelentősebb probléma, hogy a munkaképes korú lakosság közel 20%-a nem rendelkezik alapvető szövegértési és számolási készséggel (Lannert – Holb, 2021). Miközben a magabiztos szövegértés és

számolási készség alapozza meg minden más kompetencia eredményes fejlesztését (beleértve a digitális kompetenciákat vagy a problémamegoldási készséget), az alapkészségfejlesztés nem prioritás a felnőttképzésben, mert nincs közvetlen munkaerőpiaci kimenete. Ugyanakkor az alapkompenciák hiánya számos hátránnyal jár, hiszen az alacsony készségszinttel rendelkező felnőttek kevésbé vesznek részt tanulásban, jellemzően tartós munkanélküliek, ha dolgoznak, akkor alacsony presztízsű munkát végeznek, rossz körülmények között élnek és akadályozottak a legegyszerűbb mindennapi tevékenységeikben, mint pl. vásárlás, pénzkezelés, betegápolás, digitális eszközök használata, hivatalos ügyek intézése, tájékozódás, információk és hírek megértése stb.).

A szövegértési és számolási készség mellett a digitális kompetenciák területén is nagy a lemaradás. A 16-74 éves korosztálynak csak 54%-a rendelkezik legalább alapvető digitális készségekkel (DESI, 2022). A digitális kompetenciák hiánya gátolja az információkhoz való hozzáférést, a mindennapi ügyek intézését (pl. ügyfélkapun keresztül), a kapcsolattartást másokkal vagy éppen a tanulást. Azt, hogy a 25-64 éves korosztálynak csak 42%-a beszél idegen nyelvet talán kevésbé érezzük égető problémának, miközben ezen kompetenciák hiánya gátolja a külpiacra lépést, a foglalkoztathatóságot, az Erasmus+ mobilitási programokban való részvételt, a tanulási és munkavállalási célú mobilitást, a nemzetközi helyzetről való tájékozódást stb.

A helyzet tovább súlyosbodhat, hiszen a nemrégiben közzétett 2022-es országos kompetenciamérés eredményei azt mutatják, hogy a magyar diákok szövegértési képességeivel komoly baj van, és a digitális készségeik is gyengék. A nyolcadikosok 40 százaléka az alapszint alatt teljesített a szövegértésben és a digitális eszközök használatában (Oktatási Hivatal, 2023). Az eredményekben nyilvánvalóan közrejátszik a covid alatti online oktatás eredménytelensége és a mérőeszközváltás is, ugyanakkor a visszaesés jelentősebb, mint az az említett tényezők miatt indokolt lenne. Azt látjuk tehát, hogy Magyarországon emberek százezrei, milliói élnek úgy, hogy a mindennapi élethez elengedhetetlen alapkészségeket nem, vagy nem elégséges szinten birtokolják. Ez jelentős terheket és kihívásokat jelent az egyén, a társadalom, a gazdaság és a közösség számára is.

A szakpolitika feladata lenne a mérések eredményeinek értékelése, a párbeszéd ösztönzése és a szükséges beavatkozási irányok kijelölése a felnőttképzésben is. Ugyanakkor a szakpolitika meglehetősen egyfókuszú és az induló beruházásokhoz és a be nem töltött egyéb állásokhoz szükséges munkaerő kiképzését tartja prioritásnak. Ez bizonyos mértékig érthető és elfogadható, ugyanakkor az már kevésbé helyeselhető, hogy a munkában állók, az automatizáció miatt a következő években kieső, az idősödő munkavállalók, az alacsony iskolázottságú és készségszintű, illetve az elavult készségekkel rendelkező, de dolgozó felnőttek fejlesztésére és támogatására vonatkozóan nem látszik szándék és elképzelés. A munkaerőpiaci kereslet és a gazdasági érdekek kiszolgálása szükséges kormányzati törekvés, ugyanakkor az intézkedésekből rendre kimarad az egyén, mint kategória, a maga motivációival, ambícióival, képességeinek gazdagságával. Amikor a társadalom, illetve az oktatás helyzetéről gondolkodunk, az ember értékének, tiszteletének és méltóságának, valamint az egyéni sorsok és közösségünk jövője fontosságának hiányát a legfájóbb megtapasztalni.

Ezek voltak azok a gondolatok, amelyek elindították a diófák alatti beszélgetést a címben jelzett témában. Sokan és sokféle tapasztalatból közelítettünk a kérdéshez. Kerestük a lehetőségeket, hogy mit tud tenni egyén és közösség azért, hogy egy olyan társadalomban éljünk, ahol az emberek önállóak, függetlenek, tudnak közösen döntéseket hozni, és nem félnek attól, hogy ennek esetleg hátrányos következményei lesznek. Ahol a tudás, a

tanulás, a közösség, a gondolkodás és a szolidaritás érték. Ebben a tekintetben az utóbbi hónapok, évek fájdalmas tapasztalása ahogy a társadalom magára hagyja a tanárokat és az oktatás (amely minden egyes embert érint, és meghatározó befolyással van az életünkre és a jövőnkre) nem tud valódi nemzeti ügyé válni és nem tudja összekovacsolni a társadalmat.

A lehangoló kép ellenére egy pillanatig sem szeretnék alkalmat adni elkeseredésre vagy a tehetetlenség eluralkodására. Sokkal inkább a tettekészséget szeretném erősíteni. Keresni kell a lehetőségeket és az olyan „naív” célokat, amik felfakasztanak még belső erőforrásokat tettekre és alkotásra, még abban a kis mozgástérben is, ami maradt. Ahogy Jeszenszky Géza fogalmazott a plenáris előadásában: „Viselkedjünk úgy, mintha egy szabad ország lennénk és éljünk a létező jogainkkal.”

Hivatkozott irodalom:

- DESI (2022). Digital Economy and Society Index (DESI) 2022 Hungary. <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/88704>
- European Commission (2021). State of Health in the EU Hungary Country Health Profile 2021. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/482f3633-en.pdf?expires=1673360872&id=id&accname=guest&checksum=4EA72865D0F392DE84204C2F-5C6650EE>
- EUROSTAT (2023). Participation in lifelong learning in 2022. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TRNG_LFSE_01/default/table?lang=en
- Farkas Éva (2013). A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről. typiART Médiaműhely Kft. <https://mek.oszk.hu/15300/15399/>
- Győri Ágnes (2022). A társadalmi egyenlőtlenségek és az egészség összefüggései Magyarországon. Statisztikai Szemle, 100. évfolyam, 7. szám. http://real.mtak.hu/145978/1/2022_07_645.pdf
- Lannert, J., Holb, É. (2021). Hazai jelentés a PIAAC eredményeiből. (National report from the PIAAC survey). T-TUDOK Tudásmenedzsment és Oktatókutatató Központ. https://piaac.nive.hu/Downloads/eredmenyek/Hazai_jelentes_a_PIAAC_eredmenyeibol.pdf
- Oktatási Hivatal (2023). Országos kompetenciamérés. Belügyminisztérium – Oktatási Hivatal. https://okm.kir.hu/fit2/pdf/OKM_2022_Orszagos_jelentes.pdf
- Polónyi István (2023). Az oktatás minőségügye. Magyar Közgazdasági Társaság. <https://fejlodegazdasagtan.hu/2023/05/30/az-oktatas-minosegugye/>

Farkas Éva

andragógus

elnök, International Adult and Continuing Education Hall of Fame

„A magyar műveltség jövőjének esélyei a magyarság esélyei”

Előadásomat a következő két gondolatsor mentén szeretném kifejteni:

1. Milyen társadalmi feltételek tették és teszik lehetővé a dán népfőiskolák megjelenését, felvirágzásukat és jelenlegi sikeres működésüket.

2. Milyen társadalmi körülmények akadályozták és akadályozzák, nem teszik lehetővé, a magyarországi népfőiskolai mozgalom kiteljesedését, amely egyértelműen kihatással van ezen felnőttképző tanodák intézményesülésére a Kárpát-medencében.

Erdély kiváló kisebbségi protestáns gondolkodója, Makkai Sándor¹ írta a két világháború között: „Mikor egy nemzet politikailag és anyagilag sorsának mélypontjára érkezik, akkor nyílik meg előtte a nagyság másik útja.”² Bár ezt a gondolatot a Trianon utáni erdélyi magyar sorskérdések boncolgatása kapcsán fogalmazta meg egykori református püspökünk, felismerése mégis a 19. század közepére térdre kényszerített, jelentős területektől megfosztott, politikai és gazdasági válságban élő Dániát is idézi, melynek vergődő társadalmá ekkor gyöngyözött ki magából a népfőiskola intézményét. Sőt, feltételezhető, hogy Makkai, aki elkötelezett híve volt az első világháború után kisebbségbe taszított erdélyi magyarság művelődési élete megreformálásának, minden bizonnyal jól ismerte Európa kultúrtörténetét, azon belül annak egyetemes neveléstörténetét, s benne a dán népfőiskola társadalmi és nemzetmentő szerepét. Vagyis azt a jellegzetesen skandináv intézményt, mely egyszerre jelentett egy sajtószerű felnőttképzést, hozzá igazodó gondolkodásmóddal, pedagógiai módszertannal, közösségépítéssel és előremutató nemzettudat alakítással.

A 19. század első felében, a nagyságrendekkel jelentős területeitől megfosztott Dánia, újkori történelmének talán legnehezebb évtizedeit élte, államcsőd fenyegette a geopolitikailag is leigázott országot. Mégis ezt az időszakot a dán szellem „aranykorának” nevezik, amikor felsejlik a nemzet előtt a „nagyság másik útja.” Hisz ekkor éltek és alkottak Hamlet országában az európai művelődéstörténet kiemelkedő dán személyiségei, mint Andersen³ meseíró, Kierkegaard⁴ filozófus, Thorvaldsen⁵ szobrász, Grundtvig⁶ pedagógus, lelkipásztor népfőiskola alapító. De ekkor indultak be a kis skandináv ország történetében

1 Makkai Sándor: (1890-1951) erdélyi magyar író, pedagógus, református lelkész, 1926-1936 között az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke.

2 Makkai Sándor: Magyar nevelés, magyar műveltség, Budapest, 1937., (127. o.)

3 Hans Christian Andersen: (1805-1875) dán meseíró és költő. (Wikipédia)

4 Soren Aabye Kierkegaard (1813-1855) dán filozófus, lutheránus teológus. (Wikipédia)

5 Albert Bertel Thorvaldsen (1770-1844) izlandi származású dán szobrász, a klasszicizmus egyik legnagyobb képviselője. (Wikipédia)

6 Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) dán író, költő, történész, reformátor, lutheránus lelkész. (Wikipédia)

azok a társadalmi folyamatok is, amelyek rávezették Dániát a demokrácia felé vezető útra. Az 1830-es években egyidejűleg jelentek meg a liberális és a nemzeti mozgalmak a társadalom keretében, melyek békésen kiegyesítették egymást. Az 1848-as európai forradalmak hatására 1849 júniusában az ország alkotmányos királysággá vált, a polgárság is részt követelt és kapott a kormányzásból. Kialakul a kétkamarás parlament, mely nem a megszokott alsó és felsőházból állt, hanem két egyenlő hatalommal bíró törvényhozó csoportosulásból. Az egyik a Folketing, az értelmiség, polgárság és parasztság képviselőiből állt, míg a másik a Landsting, a régi arisztokrácia tagjait tömörítette. (Ez a struktúra 1953-ig maradt fenn, amikor népszavazással elfogadott új alkotmány Folketing néven egykamarás parlamentet hozott létre.) Végül az 1864-ben kitört porosz-osztrák-dán háború után Schleswig-Holstein-t is elveszti Dánia, mely Poroszország egyik tartománya lesz. A hozzávetőleg Erdély méretűre zsugorodott ország így közel egy évszázad alatt nagyon jelentős gazdasággal és természeti kincsel rendelkező területet veszített el. A jövőbeni gazdaságfejlesztés szempontjából pedig maradt az agrár ágazat, valamint az ehhez szükséges humán erő, amely viszont sajnos képzetlen, s ebből kifolyólag ugyancsak önbecsülés nélküli társadalmi réteg volt. Ez utóbbit pedig általánosan a dán nemzet úgy próbálta orvosolni, hogy a nacionalizmusnak egy új szemléletét alakította ki, amely hangsúlyozta a „kisemberek” fontosságát és a vidéki Dánia becsületét, de nyomatékossíva ugyanakkor nagyravágyástól való tartózkodást. Így egyértelmű, hogy a 19. század második felében kibontakozó dán munkásmozgalom is ugyancsak nacionalista szemlélettel szerveződött, de ugyanakkor erős kötődéssel az internacionalizmus eszméjéhez, vagyis számos más országban épülő munkásmozgalmaknak lett szövetségese.

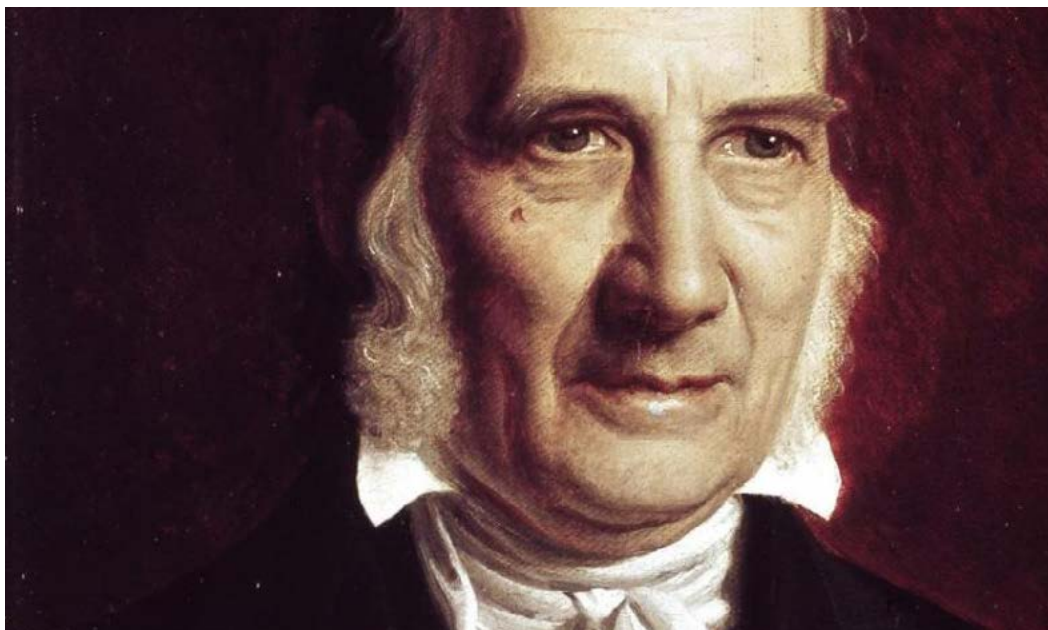
A reformáció eredményeként a 16. században III. Keresztély⁷ uralkodása idején vette fel Dánia a lutheránus vallást. A dán királyok pedig kezdtek egyre erőteljesebb hatást gyakorolni az egyház minden ügyére. (Megjegyezzük, hogy az első világháború után megkötött társadalmi szerződés alapján a király szerepe szimbolikussá vált az államigazgatásban, közvetlenül nem vesz részt a politikai életben.) Mint arról már szóltunk, Dánia történelmében meghatározó jelentőségű volt az 1849-es alkotmány, amely vallásszabadságot hirdetett ugyan, de a királyságban minden egyházi és vallási ügyről az alkotmány rendelkezett. Ennek 4. paragrafusa szerint a lutheránus Dán Népegyház az ország államegyháza (a lakosság több mint 80% tartozott ehhez a felekezethez), a 6. paragrafus alapján pedig az uralkodónak az államegyház tagjának és egyben fejének kell lennie. Az egyház feletti ellenőrző feladatokat pedig a parlament és az Egyházi Minisztérium felügyeli és irányítja. Az alkotmány jelenleg arról is rendelkezik, hogy a Dán Népegyház állami támogatásban részesül, nemcsak anyagi szempontból (például a papok javadalmazása, vagy éppen az egyházi adók beszedése), de erkölcsi és politikai szempontból is (például az államegyház papjai állami tisztviselői státuszban vannak). Az egyház a hagyományos szertartások (keresztelés, bérmálás, esketés, temetés, istentisztelet) elvégzése mellett, civil társadalmi feladatokat is ellát, például a hivatalos népszégnylvántartást, vagyis lakcím vagy családi állapotban beállt változásokat, továbbá születéseket és halálozásokat is. Bár jelenleg a lakosság hozzávetőleg 83%-a tartozik a Dán Népegyházhoz, mégis szabad vallásválasztás van, mindenki maga döntheti el, hogy melyik felekezethez akar tagja lenni. (Különben a lakosságnak kevesebb mint 5%-a vesz részt heti rendszerességgel istentiszteleteken, mégis legnépszerűbb szertartás a bérmálás.)

A 19. század folyamán a népfőiskolák megjelenését és kialakulását két fontos tényező befolyásolta. Egyrészt azok a drámai történelmi események, amelyek az egész század

Makkai Sándor
1890 - 1951
(Dr. Imre Lajos grafikája)

⁷ III. Keresztély (1503-1559) Dánia és Norvégia királya 1634-től haláláig. Uralkodása alatt vette fel Dánia véglegesen a lutheránus vallást. (Wikipédia)

folyamán alakították Dánia államiságát. Másrészt megjelent a színen Grundtvig sajátos felnőttképző elképzeléseivel, eszmerendszerével, amelyek a népfőiskolákban tudtak kiteljesedni és beépülni progresszív módon az ország oktatási rendszerébe. Egyértelmű, hogy mindenekelőtt a paraszttársadalomra kellett összpontosítani. Összefoglalva: a grundtvigi alapeszme arról szólt, hogy a népfőiskoláknak az egyén általános műveltségének a kiteljesítésére kell hogy törekedjenek, mert az majd maga után vonja a szakmai igényesség kialakulását is, ugyanakkor ezek az intézmények nyitottak kell hogy legyenek bárki számára. Továbbá „a személyiség egészét kiteljesítő tudás az, amely képes társadalomformáló, akár gazdaságfejlesztő erővé is válni. A személyiség olyan fejlesztését látta legfontosabbnak, (mármint Grundtvig, DTK) amely egyrészt a világ dolgaiban eligazodni tudó, cselekvő polgárok kialakulását támogatta. Másrészt pedig a közösségi cselekvés, a kis és nagy közösségekért történő munkálkodás készsége és képessége szintén elengedhetetlen nevelési modell elvei szerint.”⁸ A dán népfőiskolákon fontos volt még az általános demokratikus eszmék terjesztése, így az intézmény szellemisége a toleranciát, az integrációt hirdette, valamint a társadalmon belüli esélyegyenlőség szószólója volt. Ezek az intézmények autonóm módon működnek, a politika semmilyen befolyást nem gyakorol rájuk, azonban jelentős állami vagy önkormányzati támogatásban részesülnek.

Véleményem szerint Dánia nemzetközileg elismert és világviszonylatban nagyrabecsült sikerét, a példaértékű demokráciát, amelyben jelenleg ez a kis skandináv nép él és amelyre nagyon büszke, annak köszönheti, hogy az elmúlt kétszáz évben sikerült a társadalmában megjelenő antagonizmusokat, egymással ugyan szemben álló, de mégis egymást kiegészítő, ellentétekké szelídíteni, valamint a másság elfogadásából nemzeti erényt kovácsolni. Náluk a liberalizmus és a nacionalizmus, mint politikai irányzat, jól megfér egymás mellett, és a közgondolkodásban teljesen természetes a két eszme egyidejű, a társadalmat egyensúlyban tartó, létezése. A különböző társadalmi rétegek közti ellentétet meg feloldották azzal, hogy minden társadalmi osztály képviselői helyet kaptak az államigazgatás különböző szintű fórumain, beleértve a parlamentet is. Továbbá a két társadalmi irányzat 19. századi megjelenésétől ez a kis nép a nacionalizmusnak és az internacionalizmusnak az egyidejű támogatója volt, elutasítva a nemzeti

⁸ Bordás István: A népfőiskolák múltjáról - jelen időben, - gondolatok Sz Tóth János emlékére, In: Szigeti Tóth János: Minőségvédelem és hazaszeretet, Bibó István Népfőiskola Alapítvány – Mindszenthállaért Alapítvány, Mindszenthálla, 2020, (31. o.), valamint: Zempléni múzsa, 2020. 2 sz., (22-26 o.)

nagyravágyás minden szélsőséges formáját. A humánerőforrás minden szinten történő megbecsülése és fejlesztése elsődleges szempont lett az elmúlt közel kétszáz évben Dániában, amihez nagymértékben hozzájárult, hogy az oktatás minden formája prioritásként kezeli a közösségi szellem fejlesztését (lásd a népfőiskolákat is). Nagy előnye az országnak, hogy az alapkultúrája, vagyis a polgárok felekezeti hovatartozása, szinte teljes egészében homogén, a lakosság több mint 83%-a tagja a Dán Népegyháznak. Amely nagy megbecsülésnek örvend, annak ellenére, hogy az államigazgatásba beépülten működik. Mert ugye mi itt Közép-kelet Európában tapasztalatból is tudjuk, hogy a különböző felekezetekhez tartozás a történelem folyamán mennyire megosztotta, s valljuk be, helyel közel ma is megossa, országaink társadalmait. Dánia társadalmja jelenleg európai mintaképe az egyenlőségnek és az esélyegyenlőségnek, nemre, vallásra, korra és nemzetiségre való tekintet nélkül. Vagyis nagyvonalakban ez a történelmi háttér „szülte meg” és tartotta fenn mind a mai napig a népfőiskolákat és lettek a skandináv térség jellegzetes felnőttképző intézményei. S mivel ezek a tanodák mindig rugalmasan tudtak alkalmazkodni a gyorsan változó világunkban a mikró- és makróközösségek társadalmi igényeihez, váltak az elmúlt száz esztendőben a demokratizálódó Európa közkedvelt nagykorúaknak szóló oktatási intézményévé.⁹

A közel negyedfél évszázaddal ezelőtt Közép-kelet Európában bekövetkezett nagy történelmi fellélegzés után a térség országai – abban az időben teljes meggyőződéssel hittük, ma már tudjuk, hogy csak látszólagos volt – rátértek a demokrácia útjára. Nem volt ez alól kivétel Magyarország sem, és a környező utódállamok sem, amelyekben magyar közösségek élnek. A nemzeti összetartozás ugyancsak felértékelődött, s kezdetben legerőteljesebb megnyilvánulása a történelmi régiók magyar közösségei körében a kultúrán keresztül történt. Így volt ez az erdélyi, helyesebben inkább a romániai, magyarság esetében is, talán hangsúlyosabban, mint más határon túli (Magyarországról nézve) régióban, hisz itt abban az időben másfélmillió nemzettárrsal lehetett számolni. Lényeg, hogy az anyaország külpolitikája, valamint társadalmának az alakulása nagymértékben befolyásolta, s azóta talán még erőteljesebben befolyásolja, a történelmi régiók magyar közösségeinek nemzetszemléletét. S mivel a hatalomváltás után vezető szerephez jutott társadalmi elit, mint ahogyan a felnőtt lakosság is, a kommunista rendszerben szocializálódott, no meg valljuk meg, túl erőteljes magyar történelmi hagyománya sincsen a demokráciának, így annak az építése ugyancsak rázós, dőcögős úton indult. Stefano Bottoni¹⁰ jelenkor-történész, aki nemrég vendég előadója volt a Népfőiskola Társaságnak, egy vele készült interjúban így látja ezt a közelmúltbeli, immár történelmi, időszakot: „A 1989-es rendszerváltáskor a magyar elitek abban a hitben éltek, hogy lerövidíthető az idő és az út, a demokráciatanulás megspórolható egy erős intézményrendszer kialakulásával, utólag talán mondhatjuk, hogy nem biztos, hogy ebben igazuk volt. Jót akartak, de az átmenet, a tanulási folyamat nem megspórolható, főleg, ha nincsen lusztráció és olyan privatizáció, ami legalább minimálisan megpróbál igazságos lenni. Mert nem alakultak ki a demokratikus reflexek. És ha ki is alakultak, miért estek össze 2009-2010 környékén? Mert nem volt, aki meg akarta volna védeni azt a rendszert. Ez a dráma: ahhoz, hogy változzon bármi, nagyon sokak-

9 Dániáról szóló információk főleg a Dánia, Dánia története és a Dán Népegyház elnevezésű linkek alapján (Wikipédia) kerültek a szövegbe.

10 Stefano Bottoni: (1977 -) olasz-magyar származású történész.

nak kell azt éreznük, hogy van, ami fontos és hajlandóak is tenni érte.”¹¹ Bottoninak ez a megállapítása a történelmi fordulat utáni Romániára is éppen úgy érvényes. A rendszerváltás előestéjén, 1987-ben, valamivel több, mint száznyolcvan, jórészt akkor ellenzéki, értelmiségi próbálkozott meg felvázolni a magyar társadalom számára egy demokratikus jövőt és az ahhoz vezető utat. Bottoni előbbi gondolatmenetét követve: kísérletet tettek a „demokráciatanulás idejének a lerövidítésére”. A későbbi magyar népfőiskolai törekvések két meghatározó személyisége is jelen volt ezen a találkozón 1987 szeptember 27-én Lakitelken, amelynek központi témája „a magyarság esélyei” volt. Az egyik, mint házigazda, hisz a saját kertjében rendezték meg az összejövetelt, Lezsák Sándor¹² volt, a másik pedig Szigeti Tóth János.¹³ Később a rendezvény, mint „Lakitelek találkozó” vált ismerté a köztudatban, a rendszerváltás után is sokat hivatkoztak erre az értelmiségi találkozóra, s az ott elhangzott hozzászólások szerkesztett formában kötetben is megjelentek.¹⁴ Lezsák Sándor házigazdai köszöntő beszédében érintett jövőképe nem terjedt tovább, mint a magyar társadalom féltése az elkövetkező időszakban az esetleg rosszul irányító politikai elittől és a jelenlévő értelmiség összefogására buzdított a jó politizálás érdekében. „Nagy László szavait hívom ide: „A torkon vágott forradalmak pirosát és gyászát viseljük belül.” Az újabb torokra mért ütés végzetes, önmegsemmisítő lehet. Emiatt félek a rossz a politikától, akármilyen címen lépjen is föl. Félek a népet ámító politikus paranoid hajlamától, a kitenyészett eszközemberektől, a rejtőzködő beavatkozástól, a tehetetlenségtől, a tájékozatlanságtól, félek a gyáva politikustól, a csicsergő elméletektől, a tárgyaltalan szorongás állapotától, a helyi kis tús-drámáktól, a provokációtól, a rémhírek képződésétől, a valóságot megtagadó, büntudatkeltő kampányoktól; félek a rossz politikától. Ez nem a sarokba szorított, hanem a cselekvésre elszánt ember félelme, féltése. Esztendők óta a történelemmel élek együtt, másféle jelennel, másféle aggodalmakkal és veszélyeztetett jövőképpel. E jövő érdekében is félek a rossz politikától, az alkalmatlan, vagy azzá vált politikustól. S ez a fölsimert félelem ad mégis biztonságot, cselekvő nyugalmat.”¹⁵ Akkori gondolatai és mai politikai magatartása között van némi különbség, és véleményem szerint sajnálatos módon a Lakitelken általa kiépített felnőttképző intézmény-rendszer sem követi a népfőiskolai szellemiséget.

A Lakitelek találkozón Sz. Tóth János hozzászólásában „a magyarság esélyei” témakört a szakmájából, a közművelődésből, kiindulva közelítette meg. Előbb röviden vázolta a társadalom aktuális műveltségi állapotát, majd nagyvonalakban körvonalazta, szinte programszerűen, az értelmiség jövőbeni szerepét a nemzeti kultúra újraértelmezése és újrászervezése érdekében, kiemelve a népfőiskola intézményének jelentőségét. „A személyes, kisközösségekben folyó eszmecserékben segítsük, hogy az egyes emberek, a helyi közösségek szellemi muníciót kapjanak saját élethelyzetük értelmezésére, a nemzeti összefüggések megismerésére és áttekintésére, a védekezés és cselekvés útjainak, módjainak

11 Stefano Bottoni: Orbán Viktor zseniális, aki ezt nem ismeri be, nem értheti meg, milyen súlyos helyzetbe kerültünk; Kovács-Angel Marianna interjúja Stefano Bottonival, RTL 2023. május 31.

12 Lezsák Sándor: (1949 -), József Attila-díjas magyar költő, tanár, politikus, a Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója, 2006-tól az Országgyűlés egyik fideszes alelnöke. (Wikipédia)

13 Szigeti Tóth János: (1947 – 2019). Szociológus, PhD tudományos minősítését a felnőttképzés szakterületén szerezte meg. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezető docense, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézetének óraadó tanára. Évtizedeken át a Magyar Népfőiskolai Társaság elnökeként a civil mozgalmak és szervezetek meghatározó személyisége volt Magyarországon és az országhatáron kívül. A Felnőttoktatás Nemzetközi Tanácsának alelnöke (2000-2002), az Európai Felnőttoktatási Társaság elnöke (2002-2008), az EU Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatóság szakértője.

14 A magyarság esélyei – A tanácskozás hiteles jegyzőkönyve, Lakitelek 1987. szept. 27., Antológia-Püski kiadó, 1991. A kiadvány több kiadást is megért.

15 Lezsák Sándor köszöntője, megjelent A magyarság esélyei - A tanácskozás hiteles jegyzőkönyve, Lakitelek 1987. szept.27., Antológia-Püski Kiadók, 1991, (5-7. o.)

közösségi kifformálására. Hívunk minden itt jelenlevőt és jelen nem levőt a fel-felcsepere-dő népfőiskolai mozgalomba!” (Megjegyezzük, hogy bár a Magyar Népfőiskolai Társaság, melynek Sz. Tóth János előbb titkára, majd pedig elnöke volt, csak 1988-ban vált jogi személyé, de a népfőiskolai mozgalom amint puhult a kommunista diktatúra, éppen az ő irányítása mellett, beindult.) A magyarországi művelődési élet aktuális állapotát Sz. Tóth János röviden így foglalta össze: „A 70-es, 80-as évekre a „kiművelt emberfők” társadalmá helyett a magyar társadalom műveltség-szerkezete szétszakadttá vált a kultúrából kivaszítottak egyre nagyobb tömegére és a civilizáltságunk fűgefaleveleként ügyeskedő „kiművelt csirkefogók”-ra. A nemzeti művelődés stratégia helyett egy ideológiai törpeségen alapuló napi praktika lett úrrá, amely társadalmi bázis helyett a klikk-módszerekre, a hiteles párbeszéd helyett az intellektuelek lezüllesztésére és a jól felépített adminisztratív vezérlésre, a népi művelődési mozgalom helyett a tömegbefolyásolás modern technikáinak lélektelen bevetésére és kötőfék nélkülségére hagyatkozott.” Sz. Tóth János felszólalásában kiemelten foglalkozott a kulturális értékrendek sokfélesége elfogadásának a fontosságával: „...a szellem és műveltség világa egy nemzet életében nem épülhet fel egyetlen értékrendszer kizárólagosságára, mert maga az értékrendszer torzul el.” Valamint: „Egy nép életrevalósága azon múlik, minél gazdagabb és minél különfélebb értékek befogadására és integrálására képes.” Az értékek védelméről pedig így szólt: „A kulturális alkotmányosságban kell garantálni az értékek különbözőségének, mint az egyik legfőbb nemzeti értéknek a védelmét.” Nem tagadva meg szakmáját, a közművelődést, amikor kihangsúlyozza a kulturális demokrácia fontosságát: „ – minden személynek és minden közösségnek joga a sajátos kulturális önkifejezés és autonómia kiművelése, joga a saját élete megszervezéséhez nélkülözhetetlen ismeretekhez és műveltséghez való minél szabadabb hozzáférhetőség.” A magyar értelmiség jövőbeni társadalomirányító szerepének a fontosságáról, de ugyanakkor e társadalmi réteg védelméről is szól, amikor kijelenti: „A magyar értelmiség mindenkori erkölcsi tekintélyeit külön szervezett jog illeti meg, hogy az elődök nyomdokán haladva a nemzeti művelődés hosszútávú érdekeinek az érvényesítésébe a piac és az állam közvetlen érdekein túl beleszólhassanak. Irányítási és átfogó szervezeti, intézményrendszeri megújítás kell, amely a szellemi kezdeményezést, a törvényességi felügyeletet és a szakmai segítséget helyezi előtérbe.” Sz. Tóth

János hozzászólásának zárómondata akár élete ars poeticájának is tekinthető: „A magyar műveltség jövőjének esélyei ezért a magyarság esélyei.”¹⁶

Az alábbiakban megkísérlem bemutatni azokat az társadalmi jelenségeket, amelyek véleményem szerint akadályozták Magyarországon a népfőiskola intézményének a stabil meghonosítását, s az eszméjéért elkötelezett Sz. Tóth János gyakran széllel szembeni navigálását. „Az 1980-as évek elején újra induló népfőiskolai mozgalom nyílt, adminisztratív üldözése, majd a leplezetlen neheztelés évei után a társadalmi változások „utolérték” a mozgalmat, és összhangba kerültek vele.”¹⁷ – írja doktori disszertációjában Sz. Tóth János. Végül az 1990-es választások után a kormány programjába vette a népfőiskolai mozgalom támogatását. Ezt követően a magyarországi újdemokráciában megjelenő pártok potenciális propaganda intézményt láttak a népfőiskolában és egymásután elkezdtek ilyen „pártiskolákat” alapítani. Ekkor az 1988-ban alakult Magyar Népfőiskolai Társaság álláspontja az volt, hogy ők a szellemi pluralizmus jegyében pártoktól függetlenül kívánják szolgálni a nemzeti művelődés ügyét, esetleg összekötő szerepet vállalnak az egyes politikai irányzatok között. Ugyanakkor a Társaság elégtétellel fogadta, hogy az egyes pártok támogatják a népfőiskola mozgalmat, de az álláspontjuk az volt, hogy „a pártok nem rendelhetik alá az adott népfőiskolát csak a szűken vett pártpolitikai érdekeknek.”¹⁸ Sz. Tóth János álláspontja pedig az volt, hogy: „A népfőiskola csak úgy tud hasznot hajtani, ha autonóm módon, pártideológiáktól függetlenül a közösségi együttérzés, a nép-kritikai látásmód, a civil kurázi, a nemzeti polgárosodás szellemiségét erősíti és fejleszti.”¹⁹ A népfőiskolai mozgalom pedig egyre jobban izmosodott, a 1990-ben már több mint ötven ilyen intézményt tartottak számon Magyarországon, 1991-ben pedig már közel kétszáz településen szerveztek kurzusokat, különféle témákban, főleg a helyi közösségek igényeinek megfelelően. Jól észlelte azonban Sz. Tóth János, hogy az országban uralkodó bizonytalan politikai légkör nem kedvez a népfőiskolai mozgalomnak, amikor némi szkepticizmussal állapította meg: „A társadalmi átalakulásban még nem dőlt el, hogy az állam erősségét majd a polgárok szabad közösségeinek ereje adja-e – a tagolt civil társadalom, a nemzeti hagyományra épülő népi részvétel, a közvetlen demokrácia ezernyi formája -, vagy megmaradunk a tekintélyelvűség és az onnipotens államiság kényszerpályáján.”²⁰ Szerinte ez a magyar társadalmi átalakulás „alfája és omegája”. Sajnálatos módon ma már tudjuk, hogy eszmetuttatásának ez a második gondolata igazolódott be, amely egyértelműen akadálya lett az általa megálmodott népfőiskolai mozgalom kiteljesedésének. Az elmúlt több mint három évtized politikai hullámverései, azaz a kormánycsere, majd 2010 után a koncepció nélküli, egy szűk politikai elit érdekeit képviselő kormányzás, sem segíthették a népfőiskola intézményének a zavartalan meghonosodását Magyarországon. Halála előtt két évvel Sz. Tóth János egy hosszú életútinterjúban ezt nyilatkozta: „Én azt látom évek óta, vagy évtizedek óta a szlovéneknél is – ott is vannak rivalizálások, ott is vannak egymást fúrások, ott is vannak nagyon komoly konfliktusok és ellentétek –, hogy lehet az akármilyen színű, vagy pártállású kormány, azért van egy értékrend, ami kiegyensúlyoz. Nem kell mindig mindent, minden egyes kurzus idején újakezdeni, és újra felépíteni, és azt mondani, hogy az azért nem jó, mert azt ők csinálták. Ez egy katasztrofális, önpusztító magatartás. (...) De ez egy ország-betegség, tehát nem ennek a szakterületnek, vagy annak a szakterületnek a be-

---

16 Az idézetek Szigeti Tóth János hozzászólásából, megjelent *A magyarság esélyei - A tanácskozás hiteles jegyzőkönyve*, Lakitelek 1987. szept.27., Antológia-Püski Kiadók, 1991, (117-120. o.)

17 A népfőiskola a XIX-XX. században – Szerepe és fejlődése a magyar művelődésben (Részlet a doktori disszertációból), In: Szigeti Tóth János: *Minőségvédelem és hazaszeretet*, Bibó István Népfőiskola Alapítvány – Mindszenthállaért Alapítvány, Mindszenthálla, 2020. (106.o.)

18 l.m. (107.o)

19 l.m. (129.o.)

20 l.m. (129.o.)

tegsége, hanem ez egy ország-betegség. Mélyen gyökerezik a magyar történeti kulturális tradíciókban és főleg a politikai kultúrában, és ezen muszáj változtatni.”²¹

Azonban más kórság is „mélyen gyökerezik a magyar történeti kulturális tradíciókban”, amely megnehezítette a falun nevelkedett, elsőgeneráció értelmiségi Sz. Tóth János reformtörekvéseit, s ezen keresztül a népfőiskolák szárnyakat bontogató mozgalmát. Ebből kifolyólag a kommunista rendszerben „engem a természetes elfogultságom mindenképpen a népi nemzeti oldalra vezérelt.”– vallotta a vele készült életútinterjúban Tibori Tímeának, majd így folytatta: „Természetesen egy erős liberális, konzervatív alapállással.”²² Valljuk be az egyidejűleg népi-nemzeti, liberális és konzervatív politikai szimpátia és gondolkodás befér a népfőiskola intézményhálózatának az építésébe, de számomra nehezen hihető, hogy az egyre differenciáltabbá és agresszívvé váló magyar politikai mezőben mozgalomvezető szerepet lehetett vállalni elkötelezett politikai hovatartozás nélkül. Továbbá a történelem kerekén 34 évvel ezelőtt nagyot lendítő változásokat követően Sz. Tóth János, mint az új politikai légkörben helyét kereső más értelmiségi is, belesöpött a magyar elit többévtizedes népies versus urbánus – rengeteg lelki tusakodást okozó és ezzel minden bizonnyal nagyon sok alkotó energiát elszívó – ugyancsak sok évtizedes acsarkodásába. „Magamat úgy soroltam be, hogy a népiesek engem, ha közelről megismertek, akkor túlságosan polgárinak tartottak, a polgári oldalon pedig gyanús népinek. Tulajdonképpen mindig a szenvedő alanya voltam ennek a köztességnek. Szerintem ez a népies-urbánus viszony egy sajnálatos, történeti eredetű megosztottság, amelyiket egyébként a szekértáborok a saját politikai pecsenyéjük sütögetésére mindig kiaknáztak, kihasználtak. Ki, hol, mikor volt ügyesebb. Nagyon kevés olyan ember akadt mindkét oldalon, aki betölthette volna a hídember szerepét, kapcsolatépítő lett volna, mint mondjuk számomra Bibó. (...) Tehát Bibó István²³ volt az utolsó mohikán, aki mind a két oldalról teljes mértékben elfogadtak, s aki mind a két oldal fölé tudott emelkedni gondolkodásban.”²⁴ Politikai tőkét viszont nem hídverésből, hanem ékverésből lehetett kovácsolni az elmúlt harminc évben Magyarországon és általában a volt kommunista rendszer országaiban. Sajnos nem a Bibó István vagy az Sz.Tóth János gondolkodású hídemberek alakíthatták a térség társadalmait, mert akkor ma közelebb lehetnének a demokratikus világhoz és virágozhatna a népfőiskola intézménye is.

Úgy gondolom, szólnom kell néhány szót az egyházak és a népfőiskolák viszonyáról is az elmúlt száz évben, hisz a felekezetek társadalomra gyakorolt hatása talán egész Európában a legerőteljesebb erre mifelénk. A két világháború között az egyházak voltak azok, amelyek kezdeményezték népfőiskolák felállítását Magyarországon, jórészt dán mintára ugyan, de főleg a trianoni nemzettrauma hatását enyhítendő. Gondoljunk csak a sárospataki református csizmás diákok népfőiskolájára, vagy a Kerkai Jenő²⁵ jezsuita páter által beindított és koordinált, 1935-1946 között működött KALOT mozgalomra, benne a népfőiskolákra. A KALOT mozgalom története egyben kórrajza a korabeli Magyarország

21 Tibori Tímea: Interjú Szigeti Tóth Jánossal – részletek, In: Szigeti Tóth János: Minőségvédelem és hazaszeretet, Bibó István Népfőiskola Alapítvány – Mindszentkálléért Alapítvány, Mindszentkállya, 2020. (84. o.). (A 120 oldalas interjú teljes terjedelmével megjelent a T.Kiss Tamás – Tibori Tímea: Civil kurázi – Magyar Népfőiskolai Társaság, Kiadó: Bibó István Népfőiskolai Alapítvány, 2017).

22 Tibori Tímea I.m. (73.o)

23 Bibó István: (1911 – 1979) Széchenyi-díjas (posztumusz, 1990), jogi doktor (Szeged, nemzetközi jog, 1933, jogbölcselet, 1934, habilitált, 1940), egyetemi tanár (politikatudomány, Szeged, 1946-1950), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1946–1949), a Kelet-európai Intézet elnökhelyettese (1947–1949), könyvtáros (ELTE Egyetemi Könyvtár, 1951–1957, KSH, 1963–1971), politikai fogoly (1957–1963). Nemzetközileg kimagasló, hazai viszonylatban pedig a 20. században a legnagyobb demokrata politikai gondolkodó, 1956-ban a Harmadik Nagy Imre-kormány – a szovjet megszállás után helyén kitartó, s a megszállás ellen tiltakozó – államminisztere. (Wikipédia)

24 Tibori Tímea I.m. (70-71.o.)

25 Kerkai Jenő: (1904-1970) jezsuita szerzetes, a KALOT (Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Testülete) létrehozója és fő szervezője. (Wikipédia)

társadalmi állapotainak. (Megjegyzem: érdemes lenne történelmi kontextusba helyezve párhuzamba állítva kielemezni a KALOT mozgalom és népfőiskolák, valamint a Magyar Népfőiskolai Társaság hatását a Kárpát-medencei magyar társadalomra, ugyancsak párhuzamba állítva Kerkai Jenő és Sz. Tóth János népfőiskolákért elkötelezett munkásságával.) Az alatt az egy évtized alatt ameddig a KALOT mozgalom működhetett Kerkai Jenőnek, az embert próbára tevő szervezőmunka mellett, állandó harcot kellett vívnia a társadalom azon befolyásos részével, amelyik még ragaszkodott a rangjának kijáró, jórészt feudális rendi, történelmi hagyományokhoz. Teljes társadalmi szerkezetváltásra lett volna szükség, amit a KALOT mozgalom a népfőiskoláin keresztül is sikeresen beindított, annak érdekében, hogy öntudatra ébressze és gazdaságilag megerősítse a korabeli Magyarország legelmaradottabb társadalmi rétegét, a parasztságot. De ugyanakkor Kerkai mozgalma egyszerre találta magát szemben a magyar nemesség és katolikus egyház legbefolyásosabb konzervatív személyiségeivel is. Aztán a második világháború után újra nagyot lendült a történelem kereke, a vörös diktatúra rászabadult a térségre, maga alá temetve minden demokratikus kezdeményezést, társadalmi szervezetet, így a KALOT mozgalmat is. De Kerkai hú maradt nézeteihez, amiért az új társadalmi rendszerben többszörösen börtönt viselt politikai üldözött lett, miközben mozgalmi embereinek egy részét orvul legyilkolták, bár volt, akinek sikerült Dél-Amerikába menekülnie, de később visszatért, hogy beépüljön a rendszer politikai besúgóhálózatába, volt, aki el sem hagyta az országot és a hatalom szolgálatába állt. (Viszont tanúsíthatom, hogy a második világháború alatt, az akkori Észak-erdélyi Csíksomlyón nagyon rövid ideig működött KALOT népfőiskola szellemisége máig érezhető hatással van az erdélyi magyarságra.) Az 1988-ban alakult Magyar Népfőiskolai Társaság után, a rendszerváltást követően, jött létre az egykori KALOT szellemi örökségét felvállaló, tehát katolikus lelkeségű, KALOT Katolikus Népfőiskolai Mozgalom Közhasznú Egyesület, valamint az egykori sárospataki csizmás diákok népfőiskolájának szellemiségét felvállaló, vagyis református felekezeti szervezetre alapozó, Magyar Népfőiskolai Collégium. Ezzel csak azt akarom jelezni, hogy a 90-es évek elején egyre szélesedett Magyarországon a népfőiskola mező, megjelentek a vallási, illetve mint fentebb már szoltam róla, a pártideológia alapján szerveződő népfőiskolák is, ellenben csak a Magyar Népfőiskolai Társaság és a köréje felsorakozó mozgalom intézményei maradtak meg ideológia mentes, és csakis a helyi közösségek szellemi és anyagi fejlődését támogató, felnőttképző intézményeknek. Többek között ezt tükrözik az Sz. Tóth Jánossal készült életút interjúban a következő gondolatok: „nagyon ellene vagyok az avított konzervativizmusnak is – annak ellenére, hogy katolikus felsőoktatásban tanítottam évekig. A rendszerváltás után jött a katolikus gőzhenger. Már mint ránk is, mint Népfőiskolai Társaságra. Kettős szorításban élünk: az avított konzervativizmus egyfelől és a liberális pökhendiség”²⁶

Talán nem én lennék a legilletékesebb személy, mint kívülálló, aki Erdélyben él, hogy beszéljek az elmúlt több mint harminc év magyarországi népfőiskola mozgalmáról, főleg annak nem éppen sikeres alakulásáról. Ám a három évtizeddel ezelőtti szárnyait bontogató erdélyi népfőiskolai mozgalom, éppen Sz. Tóth János munkásságának köszönhetően, szervesen kapcsolódott a Magyar Népfőiskolai Társaság életéhez. Ekkor köteleztem el magam a népfőiskolák ügye iránt, s kötődésemet a Társaság életéhez annak is köszönhetem, hogy négy éven keresztül annak elnökségi tagja lehettem. Ezért nem tudok közömbös maradni, ezért érzem egy kicsit magaménak is mindazt, ami ezzel az intézménnyel történik.

Dáné Tibor Kálmán

tanár, az EMKE volt elnöke, a Művelődés közművelődési folyóirat nyugalmazott főszerkesztője,
Bessenyei György-díjas művelődésszervező.

²⁶ Tibori Tímea: i.m. (72. o.)

Dáné Tibor Kálmán sokszor hivatkozott előadásában Szigeti Tóth János 1987-es lakiteleki előadására. Álljon most itt az egykori elnökünk emlékére létrehozott rovatban a hivatkozott hozzászólás csaknem teljes szövege. Nem könnyű olvasmány, minden mondatára, gondolatára oda kell figyelni. Az azonban meggyőzően, egyértelműen látható, hogy Szigeti Tóth János élete végéig, évtizedeken keresztül, kétkedés nélküli meggyőződéssel követte azt az utat, amiről az 1987. szeptember 27-i lakiteleki találkozón elhangzott hozzászólásában beszélt: „... segítsük, hogy az egyes emberek, a helyi közösségek muníciót kapjanak saját élethelyzetük értelmezésére, a nemzeti összefüggések megismerésére és áttekintésére, a védekezés és cselekvés útjainak, módjainak közösségi kiformalására.”

Ez a megalkuvás nélküli következetesség csak nagyon kevesekről mondható el azok közül, akik ott ültek valamikor a sátorban – különösen azokról nem, akik még ma is feltűnnek kisebb-nagyobb politikai szereplőként a mai közéletben.

Szigeti Tóth János kitartó következetességét tovább erősítve álljon itt egy másik írása is, amely betegsége elhatalmasodása előtti utolsó nyilvános vélemény-nyilvánításai közé tartozik. Ebben nemcsak a keserű tényeket sorakoztatja fel igen tömören, mégis szinte teljességgel, hanem itt is megadja azt, hogyan lehetne elindulni kifelé ebből a szorongatott, a társadalomra nézve rendkívül veszélyes helyzetből.

Harminchat év a lakiteleki találkozó óta, és több, mint öt év telt el a kiáltvány megszületése óta, és nemhogy semmi nem változott, de a kilátástalanság még nagyobb lett. Szedjük már végre össze magunkat!

Szerk.

„Ma a magyarság esélyein gondolkodva...”

Ma a magyarság esélyein gondolkodva egyszerre kell a naponta változópillanatnyi helyzethez és a „messze jövőendő” nemzetérdek szempontjához igazodni.

A mostani kritikus helyzet abban áll, hogy egy visszavonhatatlanul lezárt korszak végén, az idő torkában egy olyan rövidre szabott időben élünk, amely a következő negyedfél-évszázadnyi sorsunkat fogja eldönteni.

A legfőbb baj, hogy ez még nem eléggé tisztázott és főleg nem világos széles körben. A közelmúlt eredményei és a kedvező nemzetközi pillanat elvileg lehetővé tesz egy folytonosságból táplálkozó megújulást, amelyben egy minőségileg teljesen új perspektíva is megnyílhat számunkra.

Ez a magyarság kivételes, biztató esélye ma.

A másik realitás az önfeladás és a katasztrófa esélye.

A válság lényege ebből a szempontból a mély erkölcsi és értékválság, a magyarság majdnem teljes lelki leépültségének és bénultságának állapota, amely a társadalmi helyzetünkről, önmagunkról kialakított képünkben a „kegyes kis hazugságok” észrevétlen rombolásának eredménye.

Az önámítás szajkózásával megvásárolt lelki szabadság tartotta fenn a „féli-meddig működés” látszatát, amely a fennállót is törvényesítette a múltban.

Az utóbbi egy-két évben rohamosan láthatóbbá vált a működésképtelenség, azonban a korábbi hitet és bizalmat is hitelvesztéssé könyvelte át a lelki nyilvántartásban.

A mai napokra a magyar lelkiségben ez a hazugság-tömeg a zavar. A kételkedés és a harag olyan méretű aknatölteteket halmozta fel, amely adott esetben egy ország elpusztításához sem kevés mennyiség.

A legelső és legfontosabb teendő ennek a benuhágnak a hatástalanítása és feloldása.

Szakmám szerint a közművelődésről szeretnék elmondani néhány ideillő (a későbbiekben

A magyar művelődés mindenkori rendeltetése, hogy a kor színvonalán tudatosítsa a ma létező, és a társadalmi emlékezet végtelen mély kutjában, a néphagyományokban erőteljesen jelen levő megmaradási ösztönt, a népi lelkiségben rejlő spontán energia tudati, szellemi erővé alakítását és kamatoztatását.

A modern értelemben vett népműveltség társadalmi fontossága az európai felvilágosodás és polgárosodás óta mindig egybe fonódott a társadalom alsóbb osztályai felemelkedésének, haladásának, a társadalom válságának és megújulásának alapvető kérdéseivel. A magyarság sorsfordulóinak idején került és kerül mai is előtérbe a közműveltség ügye. Olyankor, amikor fogyatékoságaink és megoldatlanságaink is ijesztően szembe ötlőek.

Nagyon különböző, sürgős tennivalóink vannak egyidőben, egymással összefüggően. Az azonnali cselekvéssel egyszerre, kritikusan át kell értékelni a magyar kultúra, a művelődés közelmúltját, és új, hosszútávú nemzeti művelődési stratégiát kell kidolgozni.

Milyen azonnali tettekkel lehet kikövezni ezt az utat?

A közművelődés oktatásánál rugalmasabb formák és mozgalmak kiérlelt módszerei a 70-es évek közepe óta lehetővé teszik, hogy az értelmiség legjava széleskörű társadalmi párbeszédbe kezdjen a kialakult politikai és gazdasági helyzetről, mint nemzeti sorskérdésről.

A felelősségvállalásra képes szellemi kisebbség legjobb szakmai tudása és erkölcsi meggyőződése alapján szervezze meg a saját maga és az alulról jövő népi társadalomlátás és ismeretek, tapasztalatok nyilvános artikulálódását.

A személyes kisközösségekben folyó eszmecserekből segítsük, hogy az egyes emberek, a helyi közösségek muníciót kapjanak saját élethelyzetük értelmezésére, a nemzeti összefüggések megismerésére és áttekintésére, a védekezés és cselekvés útjainak, módjainak közösségi kifermálására.

Hívunk minden itt jelenlévőt és jelen nem lévőket a fel-fel cseperedő népfőiskolai mozgalmakba!

Eközben halaszthatatlan, hogy a megújítás szándékával kritikusan ne elemezzük az elmúlt időszak közművelődését anélkül, hogy kétségbe vonnánk eredményeit.

..... a 70-es 80-as évek elemzésével sok kérdésre nem lelünk magyarázatot. Például, hogy miért szorultak ki a közművelődés hivatalos intézményrendszeréből a társadalom népi rétegei, vagy szempontjai, érdekei? Vagy miért olyan mértékben szorultak ki, amilyen mértékben kiszorultak? Miért vált uralkodóvá a hivatalnok-kultúra, brükratizáltta az intézményrendszerünk?

A 70-es 80-as évekre a „kiművelt emberfők” társadalma helyett a magyar társadalom műveltségszerkezete szétszakadtá vált, a kultúrából kivaszítottak egyre nagyobb tömegére, és a civilizáltságunk fügefaleveleként ügyeskedő „kiművelt csirkefogók”-ra.

A nemzeti művelődés stratégiája helyett egy ideológiai törpeségen alapuló, napi praktika lett úrrá, amely társadalmi bázis helyett a klikk-módszerekre, a hiteles párbeszéd helyett az entellektüelek lezüllesztésére és a jól felépített adminisztratív vezérlésre, a népi művelődési mozgalom helyett a tömegbefolyásolás modern technikáinak lélektelen bevetésére és kötőfék nélküliségére hagyatkozott.

A kérdések megválaszolása nem lehetséges, ha nem keressük az eltorzulás eredetét mélyebb összefüggésekben, és ha nem vetjük fel ennek kapcsán az általánosabb szellemi-ideológiai válság gyökereit, a párt és a nemzet viszonyának, és a párt történelmi felelősségének kérdését is.

... A válaszhoz fel kell tennünk azt a kérdést is, hogy milyen szerepet játszott a nemzet legjava szellemi erői a magyar párt életében? Több dilemmára csak valóban tárgyilagos, időt igénylő elméleti munka, kutatás adhat majd választ. Az életöszön diktálta tömeges válaszkényszert azonban fel kell oldani, mielőtt kezelhetetlen ingerültséggé dagad. Egy szókimondó kisebbség kitartó erkölcsi bátorsága is kell ehhez. Nem olyan, amelyik társadalmi kapcsolataiban elszigetelt és csak a hatalommal való retorikus packázásban merül ki. A kevesek szétszórt eddigi lelki meg nem alkuvását kell értelmiségi közszellemmé, érvényes magyar értelmiségi magatartássá és felelős mozgalommá növeszteni. Hatalmas nemzeti, szellemi tőke kovácsolható belőle.

A történeti összefüggésekről szólva az egyik leglényegesebb és legkényesebb kérdés, hogy a szocializmus megvalósítása a magyar művelődés évszázados folytonosságának – egyebek mellett a magyar munkásmozgalom hagyományainak – megszakításához vezetett a 40-es évek második felében. Ezt a történeti folytonosságot egészében azóta sem sikerült teljesen újraépíteni. Elsősorban az ebben résztvevők kötelessége kimondani és érvényesíteni is, hogy a szellem és a műveltség világa egy nemzet életében nem épülhet fel egyetlen értékrendszer kizárólagosságára, mert maga az értékrendszer torzul el.

A szellemi hegemonia megtarthatósága a legkülönbözőbb értékek szintetizáló képességében mutatkozik meg, hiszen bárminemű szellemi kisugárzás is csak ilyen nyitottságon alapulhat. Egy nép életrevalósága azon múlik, hogy minél gazdagabb és minél különfélebb értékeke befogadására és integrálására képes.

A magyar műveltség hosszútávú stratégiájában ebből kell kiindulni. Ezt a követelményt véleményem szerint egy „kulturális alkotmányosság”-nak megfelelő elvi és jogi garancia-rendszer biztosítja a legjobban. A kulturális alkotmányosságban garantálni kell az értékek különbözőségének, mint az egyik legfőbb nemzeti értéknek a védelmét.

Új szabadművelődési törvényre van szükség, amely széles teret enged a társadalom tagolt művelődési, érték- és érdekrendszerének és jogai érvényesítéséhez. Akár a társadalmi tagozódás alapján – alkalmazottokról, értelmiségiekről, munkásokról, vagy parasztokról, akár ideológiai-világnézeti, nyelvi és etnikai, nemzetiségi tagozódás alapján fennálló csoportokról van szó – minden személynek és közösségnek joga a sajátos kulturális önkifejezés és autonómia kiművelése, joga a saját élete megszervezéséhez nélkülözhetetlen ismeretekhez és műveltséghez való minél szabadabb hozzáférhetőség.

Ez a társadalom autonóm kulturális és egyesülési és társulási jogai széles körű kibontakoztatásával és az öntevékeny művelődési mozgalmak állami támogatásának garantálásával biztosítható.

A magyar értelmiség mindenkori erkölcsi tekintélyeit külön szervezett jog illeti meg, hogy az elődök nyomdokain haladva a nemzeti művelődés hosszútávú érdekeinek érvényesítésébe, a piac és az állam közvetlen érdekein túl beleszólhassanak.

Irányítási és átfogó szervezeti, intézményrendszeri megújítás kell, amely a szellemi kezdeményezést, a törvényességi felügyeletet és a szakmai segítséget helyezi előtérbe.

A magyar műveltség történeti értékei és a mai, élő népi tudás és műveltség forrásai kiapadhatatlanok. A nem gyakorolt történelmi képességek veszélyes hanyatlásnak indulnak, hát még ha sorvasztják is őket! A gyakorlás buzgalma pedig új nemzeti értékeket hoz napvilágra. A magyar műveltség jövőjének esélyei ezért a magyarság esélyei.

Sz.Tóth János

Lakitelek, 1987.szeptember

Kiiratkozunk a civilizált, *művelt világból!*

Az a veszély fenyeget, hogy hazánk évtizedekre kiiratkozik a civilizált, művelt világból. Merthogy az ország közpolitikáját irányítók nemhogy nem voltak képesek gondoskodni a tájékozódás, tanulás, képzés sokoldalú és széleskörű elérhetőségének biztosításáról, de céljaik érdekében megalázó módon eszközként használják az iskolázatlan és műveletlen emberek tömegét.

Nemcsak leépítették az alacsony iskolai végzettségűek felzárkóztatásával foglalkozó szakmai szervezetek – egyebek között a Magyar Népfőiskolai Társaság – működési feltételeit, hanem párhuzamosan egy romboló rendszert is létrehoztak.

Egyik parlamenti választáson sem, de a legutóbbin különösen nem az egyes

emberek a felelősek azért, hogy csorbult az állampolgárok választáshoz való joga, a választójog egyenlőségének elve, hogy gyűlöletkampánnyal fojtották el az értelmes társadalmi vitát, hogy dívott a rágalmozás – amely bűncselekmény –, hogy az állampolgárok információhoz való hozzáférése korlátozott volt. Ne is soroljuk tovább.

Évek óta dübörög a brutálisan centralizált kormányzati média, amely a szisztematikus lebutítás és megfélemlítés közönséges kiszolgálója. Ezt, mint a művelődés szakmai kérdéseivel hivatásból harminc éve foglalkozó szervezet nem hagyhatjuk szó nélkül.

Tragikus, hogy ide jutottunk.

Pedig Európában számtalan minta és pozitív példa található, amit nemzeti sajátosságaink keretei között követnünk kellene. Németország a II. világháborút követően egy központi intézményt hozott létre a Bundeszentrale für politische Bildung-ot, hogy leküzdje az ordas rezsim széleskörű mély, tudati mérgezését. Ez az intézmény ma is működik és Németország Európa egyik példa ország lett.

Amíg nem késő, nekünk is hadat kell üzennünk egy ilyen államtól független intézmény megteremtése érdekében. Nagyszabású programot kell indítani a hiteles magyar köztudat és szellemiség rehabilitálása érdekében, illetve ki kell követelni, hogy az állam maga változzon meg, s intézményeivel álljon egy egészséges és demokratikus társadalom szolgálatába.

A két világháború közötti magyar népfőiskolai mozgalom hagyományaira építve a Magyar Népfőiskolai Társaság három évtizede szolgálja ezt a feladatot, mert meggyőződése, hogy csak iskolázott és művelt emberek tömegeivel lehet elérni, hogy békés, boldog és fejlett európai orszaggá váljunk.

Hol vagyunk mi, Magyarország? Miközben Magyarország kiiratkozik a civilizált, művelt világból, Európa elindította az Európai Oktatási Térség kezdeményezésének újabb szakaszát, amely javasolja, hogy a felnőttek tanulási részvételre vonatkozó referenciaértékét 2025-re 25% -ra emeljék. Ez a 25-64 év közötti korosztály tanulásban, képzésben való részvételére vonatkozik.

A cél hihetetlenül ambiciózus, hiszen jelenleg ez az EU átlag 10,8%. Magyarországon pedig ma ez az érték 6,3%. Tehát esetünkben 2025-re négyszeresére kellene növelni a részvételt. A 25%-s arányt jelenleg elért országok Finnország, Svédország, Svájc, Dánia és Izland a 27 tagországból és az úgynevezett EU térségből.

Hol vagyunk mi, Magyarország? Ha racionálisan lehetne erről gondolkodni, vagy akár a 4. ipari forradalomról, a robotok várható, gyors elterjedéséről – ez akkor is fogas kérdés lenne. S nemcsak arról van szó, hogy akár a PISA, vagy más, a felnőtt társadalom tanulásával foglalkozó európai és OECD kutatások szerint jelentősen lemaradtunk az utóbbi években, évtizedben.

Sokkal súlyosabb gondok tornyosulnak előttünk.

2018. április 17.

Szigeti Tóth János

elnök

Magyar Népfőiskolai Társaság

Balázs Ferenc díjat kapott a romániai KALOT munkatársa, Fejes Ildikó

Április 15-én adták át Kolozsváron az idei EMKE díjakat, ahol Balázs Ferenc díjat kapott Fejes Ildikó.

Alább olvasható Dáné Tibor Kálmán laudációja:

„Fejlődni és fejleszteni”

Dr. Fejes Ildikó méltatása

Az EMKE idei Balázs Ferenc Díjának kitüntetettje, Dr. Fejes Ildikó, ugyancsak sokoldalú, széleslátókörű személyiség. Kiterjedt érdeklődését mi sem bizonyítja jobban, mint az eddigi tanulmányai során megszerzett abszolutóriumai. Sepsiszentgyörgyön érettségizett matematika-fizika szakosztályban, ahonnan egyenesen vezetett az út a brassói Transilvania Egyetem matematika-fizika karára. Ezt követően szociológiát végez a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen Csíkszeredában, hogy majd a Babes-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Karán Kolozsváron teológiai licentiatust szerezzon. Végül tanulmányait 2015-ben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész tudományi Karának Történelemtudományi Doktori Iskoláján PHD fokozattal koronázza meg, Csík vallásosságáról szóló szakdolgozatával. Kiterjedt tanulmányait gazdagon tudta kamatoztatni eddigi munkássága során. Karrierjét matematika tanárként kezdi, majd hat éven keresztül a székely származású Páter András Imre jezsuita atyának – aki a bécsi Magyar Egyházsociológia Intézet vezetője – csíksomlyói munkatársa lesz. Majd oktatóként és kutatóként tevékenykedik a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Karán, miközben számtalan szakmai tanulmány, főleg a vallásszociológia terén, szerzője lett. Egyéni kutatóként, valamint különböző, vallásos jelenségek vizsgálatával is foglalkozó kutatócsoportok tagjaként, a székelyföldi és az erdélyi vallásosság többféle jelenségét vizsgálta. Többek között 2020-ban kutatói szerepet vállalt a Kolozsvári Valláskutató Intézet Hitélet Erdélyben a koronavírus-járvány idején elnevezésű szociológiai felmérésében. Talán ennyi munkásság is bőven elég lenne, hogy Fejes Ildikó kiérdemeljen egy EMKE díjat. De Ő viszont az erdélyi kulturális ernyőszervezetnek az idei Balázs Ferenc díjasa. Mint köztudott a díjat olyan személynek ítélik oda, aki közművelődési keretek között felnőttképzéssel, népfőiskola szervezéssel foglalkozik. Hisz a díj névadója, Balázs Ferenc (1901-1937) unitárius lelkész, aki a múlt század harmincas éveinek az elején első alkalommal hozott létre Erdélyben, a Tordai-hasadék bejáratánál fekvő Mészkon, népfőiskolát, s próbálkozott a közösségszervezés modern módszereivel az Aranyos folyó mentén fekvő tíz falut Isten völgyének elnevezett önálló gazdasági életet élő közösséggé rendezni. Terveit korai halála hiúsította meg.

2003-ban Fejes Ildikó a népfőiskola szervezéssel és felnőttképzéssel foglalkozó csíksomlyói KALOT Egyesület újraalapítója, majd máig irodavezetője, ügyviteli munkájának

koordinátora, oktatója, egyszerűen: mindenese. Csak elismeréssel lehet szólni erről a merész vállalkozásáról. Hisz az 1940-1944 között az egykor Csíksomlyón működött, de nyolcvan év távlatából is Erdélyben máig érezhető szellemi kisugárzással bíró, KALOT Népfőiskola hagyományainak az újraélesztése, majd modern felnőttképző módszerekkel a mai gyorsan változó világ kihívásai közepette korszerű, nagykorúaknak szóló oktatási intézménnyé fejlesztése, az embert fizikailag és szellemileg egyaránt kemény próbára tevő feladat. Mert ehhez a munkához egyrészt nagyfokú alázat szükséges Erdély katolikus alapokon (is) nyugvó gazdag kulturális hagyományai iránt, másrészt állandó szellemi megújítással kell fogadni a gyors társadalmi változásokat, harmadrészt pedig mindezeket be kell építeni a felnőttképző intézmény oktatói tevékenységébe. A mai KALOT Egyesületnek, mint népfőiskolai és felnőttképző intézménynek a célja: „egy igazságos, kiszámítható, embert és közösséget tisztelő, becsületességet, munkaszeretetet értékelő társadalom létéhez hozzájárulni; amit érett, hiteles, derűs, segítőkész emberek alkotnak.” A szervezet vezéreszméje: „Fejlődni és fejleszteni!” Az Egyesületnek a honlapja egy derűs hangulatú, felhasználó barát weboldal, amelyen érdemes elbarangolni, navigálni, hisz nemcsak az intézményről, annak kulturális értékeiről és hivatásáról kapunk információkat, de az éppen aktuális tanfolyamokról és képzésekről is. Innen tudhatjuk meg, hogy az intézmény számára egyik legfontosabb kihívás, hogy „a spirituális erőforrásaitól eltávolodó ember számára hűen, de ugyanakkor vonzóan és újszerűen” mutassa be a keresztény értékrendet. Minden tevékenységük alapelve a válaszkeresés a „kinek van hasznára?” kérdésre, nemcsak gyakorlati, de spirituális, lelki-folyamati szempontból is. A felnőttképző intézmény többek között küldetésének tekinti, hogy: “a tudással együtt a tudás használatának felelősségét is közvetítse”.

A KALOT hagyományainak szellemében az ugyancsak katolikus értékeket hordozó népfőiskola tanfolyamai, képzései azonban nyitottak bárki számára felekezeti hovatartozás nélkül. Érdemes felsorolni mindazokat a tevékenységeket, amelyek a csíksomlyói felnőttoktatói egyesület képzési kínálatában vannak: akkreditált számítógépes grafikus képzés Csíkszeredában és Székelyudvarhelyen; akkreditált szöveg tanfolyam; angol társalgási nyelvklub; férfi lélekműhely; fonalművészet műhely; fotó tanfolyam; Hangöröm elnevezésű képzés, melynek célja a klasszikus zene népszerűsítése, megértésének, élménnyé válásnak elősegítése; gyöngyfűző műhely; KALOT nyári táborok; kiadványszerkesztő tanfolyam; Lelki egészségünk elnevezésű klubfoglalkozás; lelkigondozói képzés és szolgálat; nemezkészítő tanfolyam; olvasóklub; photoshop képzés; személyiségfejlesztő önismereti csoportos tevékenység; Tablet és telefon az idősek szolgálatában elnevezésű szepkorúaknak szóló tanfolyam; varróklub; web-design és web-szerkesztő tanfolyam. 2022. októbertől pedig beindult a KALOT TV, az Egyesület Nyithatunk? elnevezésű beszélgetősorozata, melynek adásai szintén megtalálhatóak a honlapon, s amelyekben a kezdeményezők „ÖRÖK kérdésekre IDŐSZERŰ válaszokat” keresnek a beszélgetések során, őszintén és nyitottan, a program meghívott vendég szakembereivel közösen. Az üzenete ezeknek a műsoroknak az, hogy a hit és a vallás hozzásegíthet minket egy otthonosabb világ megteremtéséhez, még itt Erdélyben is. Fejes Ildikó is többször meghívottja volt ennek az ugyancsak gondolatébresztő TV sorozatnak.

Számomra úgy tűnik, hogy Fejes Ildikó sokrétű értelmiségi habitusát tükrözi a KALOT Egyesület nagyon összetett felnőttképző tevékenysége. De egyértelmű, hogy egy sikeres intézményt csakis jól összehangolt csapatmunkával lehet működtetni. Vagyis mint az egyesület titkárát, irodavezetőjét, az ügyviteli munka koordinátorát, egyszerűen az intézmény húzóemberének, Fejes Ildikónak a tevékenységét, – a számtalan, képzéseket irányító kiváló szakembereken, azaz külső munkatársakon kívül – a mai KALOT csíksomlyói intézményének egy ugyancsak lelkes vezetősége, belső munkacsoportja támogatja, mint: Sebestyén Ottó plébános, egyesületi elnök, Bányász László tanár, alelnök, Ábrahám Tünde és Becze Szidónia projektmenedzserek, valamint Székely Kinga PR munkatárs. Mert ez

a csapat a hazai kisebbségi lét körülményei között egy mintaszerű, modell értékű, követésre érdemes intézményt tart fenn, egy olyan felnőttképző tanodát Csíksomlyón, mely működik immár húsz esztendeje, s amelyből nagyon sok kellene hogy legyen szerte Erdélyországban.

Ezért is megtisztelő számomra, hogy az EMKE idei Balázs Ferenc díjasának a munkásságát, kitüntetését átvétele alkalmából, én méltathatom. Fejes Ildikónak és a csíksomlyói KALOT Egyesület kiváló munkaközösségének példaértékű tevékenységéhez további sok sikert, számtalan elismerést, munkájukhoz pedig állandó jókedvet kívánok, nemcsak Csíksomlyó és vidéke, de az egész Erdély magyar közösségének épülésére.

Kolozsvár, 2023. április 15.

Dáné Tibor Kálmán,

tanár, az EMKE volt elnöke, a Művelődés közművelődési folyóirat nyugalmazott főszerkesztője, Bessenyei György díjas művelődésszervező

Forrás: <https://kalot.ro>

FELNŐTT TANULÁS ÉS A ZÖLD ÁTMENET

az EAEA Fenntarthatósági Munkacsoportja ezen a címen dolgozott ki egy fejlesztési koncepciót, amely egyúttal előkészítette az EAEA 2023-as évi munkájának főtémáját.

**Az alábbiakban részleteket teszünk közzé
a csaknem 30 oldalas koncepcióból.**

Az EAEA Fenntarthatósági Munkacsoportja 2021-ben jött létre azon EAEA-tagok száma, akiknek a munkája a fenntarthatóságra, a zöld átmenetre összpontosít, a felnőttképzés és más, hozzá kapcsolódó területek zöldítése érdekében. Az EAEA fenntarthatósággal foglalkozó tagsága és munkacsoportja nagyon eredményes volt 2022-ben – ennek eredményeként elkészült az EAEA 2023. évi fő témája, a Green Transition koncepciója. Ennek az elvi dokumentumnak az a célja, hogy felvázolja az EAEA 2023-as éves témájával kapcsolatos ötleteket, és minden tagot egy platformra tereljen, különösen azokat az EAEA-tagokat, akik az elmúlt években csatlakoztak, és még nem volt lehetőségük mélyebben belemenni a fenntarthatóságról szóló vitába.

Ezt a dokumentumot ezért a tagok számára írták abból a célból, hogy az EAEA érdekvéleményi, szakpolitikai, kapacitásépítési feladatainak bevonásával projektekkel kapcsolatos munkáról tájékoztatást tudjanak adni a következő hónapokban.

Az EAEA a fenntarthatósággal és a zöld átmenettel kapcsolatos munkája során 2018-ban az háttéranyagot adott ki a Felnőttképzésről és a fenntarthatóságról.

2021-ben az EAEA alaposabban megvizsgálta a Felnőttoktatás és fenntarthatóság környezetbarátabbá tételét, és cselekvésre szólította fel a felnőtt- és közösségi oktatási központokat, hogy aktívan lépjenek fel a fenntarthatóság terén.

Az évek során az EAEA számos nyilatkozatot is készített, amelyek a fenntarthatóság sajátos szempontjait, valamint az e területre vonatkozó politikákat vagy politikai kezdeményezéseket vizsgálták.

Mindezen túl a fenntarthatóság az EAEA „Kiváltság a felnőttkori tanulásról a 21. században” egyik pillére lett.

A legutóbbi, 2022-es országjelentési felmérésben az EAEA tagjainak több mint 80%-a nyilatkozott úgy, hogy az ALE (felnőttképzés) a fenntarthatóság- és a környezetbarátabbá tétele kulcsfontosságú munkaterület a szervezeteikben, és több mint 60%-uk azt mondta, hogy vagy már megkezdte a fenntarthatóságot elősegítő stratégiák megvalósítását működési szinten, vagy jelenleg ilyen stratégián dolgoznak.

Míg egyes tagok még mindig a korai szakaszban járva azon gondolkodnak, hogyan lehetne többet dolgozni a fenntarthatóságon és a zöld átálláson, addig mások meglehetősen előrehaladottak ebben, például a finn KVS, amely tanúsítványt fejlesztett ki a fenntarthatóságról és a változásmenedzsment mutatóiról ezen a területen.

A tagok megemlézték azt is, hogy részt vesznek a kortárs tanulási tevékenységekben, hogy tanuljanak más szervezetektől. Az osztrák VÖV elmondta, hogy partnerséget indítottak a Birdlife Austria-val, amely a természet védelmét szorgalmazza. Több mint 80%-uk a fenntarthatóságot hirdeti tanulási programjaival és tanterveivel, vagy jelenleg is dolgozik a fenntarthatósági tanulást elősegítő stratégián. Közel 60%-uk azonban azt is mondta, hogy szerintük még több lehetőség van a fenntarthatóság és a fenntartható fejlesztési célok további megvalósításában az ALE-szektorban, és a megvalósítás jelentősen eltér egymástól az ágazaton belül. Megemlézték továbbá a döntéshozókhöz fűződő kapcsolatok hiányosságait, valamint a civil társadalom korlátozott mozgásterét és kapacitásait a kulcsfontosságú érdekelt feleket összehozó közös fellépéseket illetően.

4.6 Európai zöld megállapodás (EU)

Az Európai Zöld Deal célja, hogy 2050-re a világ első klímasegélyes kontinensévé váljon Európa, és fenntarthatósági törekvéseit mérföldkővé nyilvánították.

A Green Deal alapvetően egy versenyképes növekedési stratégia, amelynek célja a szén-dioxid-kibocsátás 50%-os csökkentése 2030-ra. Bár nincs olyan konkrét terület,

amely az oktatást célozza meg, a legtöbb intézkedés magában foglalja az „oktatás és képzés aktiválását”, mint a saját céljaik elérésének kulcsfontosságú hajtóerejét.

Ezenkívül az oktatás és képzés finanszírozási eszközei, különösen az Erasmus+, egyre gyakrabban hivatkoznak a Green Deal célkitűzéseire, amelyek célja a fenntarthatóság és a zöld átmenet általános érvényesítése a tanulási programokban és a bevált gyakorlatok cseréjében.

„Mélyreható változást kell lehetővé tenni az emberek viselkedésében és készségeiben, kezdve az oktatási rendszerektől és intézményektől, mint katalizátoroktól. A cselekvéseknek a viselkedés megváltoztatására, a zöld gazdasághoz szükséges készségek fejlesztésére, az új fenntartható oktatási és képzési infrastruktúra támogatására és a meglévő épületek felújítására kell irányulniuk, ezáltal kedvező környezetet teremtve ehhez a változáshoz.” (Green Deal)

4.7 Európai szemeszter – Fenntartható növekedési stratégia (EU)

A Fenntartható Növekedési Stratégia része az Európai Bizottság őszi európai szemeszter csomagjának. A 2022-re szóló stratégia kimondja, hogy „Az oktatás, a képzés és a készségek szerepét a társadalmi befogadás és a gazdasági növekedés kulcsfontosságú tényezőiként meg kell erősíteni, figyelembe véve az ikerátmenet kihívásait és lehetőségeit. [...]

Amint azt von der Leyen elnök politikai iránymutatásaiban kéri, a fenntartható fejlődési célok (SDG) továbbra is beépülnek az európai szemeszterbe. A 2023-as országjelentések értékelni fogják az egyes tagállamok előrehaladását és kihívásait a fenntartható fejlesztési célok végrehajtása terén. A jelentések minden országra vonatkozóan tartalmaznak egy részletes mellékletet, amely az Eurostat nyomon követése alapján is összekapcsolja az SDG végrehajtását a versenyképesség fenntarthatóságának négy dimenziójával.

4.8 Kulcskompetenciák Keretrendszer (EU)

Az egész életen át tartó tanulás kulcskompetenciáinak európai referenciakeretében meghatározott kulcskompetenciák célja, hogy minden életkorban segítsék a tanulókat a személyes és közösségi fejlődés szempontjából fontos ismeretek, készségek és attitűdök elsajátításában. Hangsúlyozzák a fenntarthatóságot, mint a tanulás kulcsfontosságú elemét, és sürgetik a fenntartható fejlesztési célok oktatási kínálatában való érvényesítését, „ideértve az éghajlatváltozás sokrétű természetének korlátozásával és a természeti erőforrások fenntartható felhasználásával kapcsolatos ismeretek elsajátításának elősegítését”. (Az Európai Unió Tanácsa, 2018: 5) Ezen túlmenően a fenntarthatóság az állampolgári kompetencia központi része a keretben: „Az állampolgári kompetenciához szükséges készségek ahhoz a képességhez kapcsolódnak, hogy képesek vagyunk hatékonyan együttműködni másokkal közös, vagy közérdekből, beleértve a társadalom fenntartható fejlődését. .” (uo.: 11)

4.9 GreenComp (EU) A GreenComp: a fenntarthatósági kompetenciák referenciakerete.

Közös alapot biztosít a tanulóknak és útmutatást az oktatóknak, elősegítve annak konszenzusos meghatározását, hogy a fenntarthatóság mint kompetencia, mit takar. Választ ad arra a növekvő igényre, hogy az emberek javítsák és fejlesszék tudásukat, készségeiket és attitűdjüket ahhoz, hogy fenntartható módon éljenek, dolgozzanak és cselekedjenek, és célja, hogy támogassa az egész életen át tartó tanulást szolgáló oktatási és képzési programokat. Minden tanuló számára íródott, életkorától és iskolai végzettségétől függetlenül, és bármilyen tanulási környezetben – formális, nem formális és informális környezetben alkalmazható.

4.10 A Tanács ajánlása a környezeti fenntarthatóságért való tanulásról (EU)

A Tanács ajánlása hangsúlyozza, hogy a fenntarthatóság és a zöld átmenet előmozdítása érdekében minden életkorban és minden formában tanulni kell: „A tanulás a zöld átmenetért és a fenntartható fejlődésért minden korosztály számára” támogatja a tanulókat a fenntarthatóbb élethez szükséges ismeretek, készségek és attitűdök elsajátításában. , a fogyasztási és termelési minták megváltoztatásában, az egészségesebb életmód elfogadásában és – egyéni és kollektív – a fenntarthatóbb gazdasághoz és társadalomhoz való hozzájárulásban.

Hozzájárul a munkaerőpiacon egyre inkább szükséges készségek és kompetenciák fejlesztéséhez is. Elősegíti az egymással összefüggő globális kihívások megértését, amelyekkel szembesülünk, beleértve az éghajlati válságot, a környezet romlását és a biodiverzitás csökkenését, amelyek mindegyike környezeti, társadalmi, gazdasági és kulturális dimenzióval bír. (Az Európai Unió Tanácsa 2022: 3)

Az ajánlás megemlíti a fenntartható fejlődés és a zöld átmenet különböző szempontjait is, azaz a szervezetfejlesztést és a tanulási program-/tantervfejlesztést is. Arra ösztönzi az oktatási szolgáltatókat és intézményeket, beleértve az ALE-szervezeteket is, hogy vegyenek részt az ökcímke-kezdemenyzésekben, és előmozdítja „a zöld átmenetről és a fenntartható fejlődésről szóló kisméretű és személyre szabott tanulási kurzusok létrehozását, amelyek többek között mikrohitelesítéshez vezethetnek, a szakmai kompetenciák elmélyítése, bővítése és frissítése érdekében.” (Az Európai Unió Tanácsa, 2022: 17)

Az uniós készségek éve 2023

A 2023-as uniós készségek éve egyik célkitűzése a zöld átmenethez szükséges készségek előmozdítása is. A készségek európai évről (2023) szóló európai parlamenti és tanácsi határozatra irányuló javaslat azonban a zöld készségekre összpontosít a munkaerő-piaci releváns készségek összefüggésében, valamint a megüresedett munkaerő betöltésére és a „vállalati igények kielégítésére”. Az ALE-ben való részvételt a munkaerő-piaci relevancia tükrében is bemutatjuk. Ez kihagyja a zöld átmenet tanulásának számos aspektusát, amelyekre a felnőtteknek mindennapi életükben szükségük van

Jó gyakorlatok

6.1 Földi polgári (Earth Citizen) program – YUVA, Törökország

A YUVA, egy török nem-kormányzati ALE szervezet (az EAEA tagja) koordinálásával 2013 óta évente körülbelül 500 felnőttet képeznek ki az Earth Citizen programban, akiknek körülbelül 60%-a nő és 40%-a férfi. A programban részt vevő tanulók felhatalmazást kapnak arra, hogy „földi polgárok” legyenek, akik a helyi és globális közösség részei, és közösen lépnek fel a fenntarthatósággal és a globális polgársággal kapcsolatos küszöbön álló problémák megoldásában. A „földi polgárnak” lenni ebben a programban azt jelenti, hogy ökológiailag műveltnek lenni. A képzés során a YUVA peer-to-peer megközelítést alkalmaz: a „földi polgárok” oktatókká válnak saját közösségeikben, elindítva a „hólabda-effektust” a fenntarthatósági tanulás érdekében.

6.2 Állampolgári útlevelel 2030 – Popular University of Jura, Svájc

A 2030-as polgári útlevelel tulajdonosai – az ALE résztvevői – a tanulási tevékenységek négy kategóriájára utalnak: környezeti fenntarthatósági készségek, meghallgatási és önvizsgálati készségek, közösségépítő és társadalmi befogadási készségek, valamint fizikai és mentális jóléti készségek. A négy kategória tehát a fenntarthatósághoz és a zöld átmenethez szükséges szélesebb körű készségeket veszi figyelembe. Az ALE órákon való részvétellel az emberek összegyűjthetik ezeket a pontokat, és „bélyegzőt” kaphatnak az útlevelelükbe. Az emberek pontokat gyűjthetnek a Bibliobus kiválasztott könyveinek elolvasásával is, amely egy olyan könyvtárbusz, amely falvakba és távoli területekre jár ki oda, ahol a közkönyvtárak léte korlátozott. Évente egyszer a „legjobb” tanulók, akik a legtöbb pecsétet kapták, jutalomban részesülnek.

6.3 SDG (Fenntartható Fejlődési Célok) Advocate Training – Fejlesztési perspektívák, Írország

A Development Perspectives (az EAEA tag AONTAS tagja) által évente megrendezett SDG Advocate Training célja, hogy bevonja a résztvevőket egy 8 hónapos Fejlesztési Oktatási tanulási útba, amely megkérdőjelezi a nézeteket, véleményeket, tudást és tudatosságot arról a világról, amelyben élünk. Célja, hogy a résztvevők elmélyítsék az SDG-k (Fenntartható Fejlődési Célok) megértését, és a fenntarthatóság és a zöldítés szószólóivá váljanak írországi közösségeikben. Az SDG Advocate Training a Saolta nevű szélesebb körű stratégiai partnerségi program része; az ír „világbölcs” szó www.developmentperspectives.ie/saolta. A Development Perspectives a vezető partner a konzorciumban, amely magában foglalja az AONTAS-t, a Concern Worldwide-ot, az Irish Rural Linket és a Maynooth Egyetem Felnőtt- és Közösségi Oktatási Tanszékét is.

6.4 Fenntartható attitűd a környezetvédelemért a felnőttoktatásban – Erasmus+ projekt

Az Erasmus+ program keretében finanszírozott projekt stratégiai partnerei Szlovákia, Lettország, Svédország, Litvánia, Észtország és Hollandia partnereivel (2019-1-LT01-KA204-060634). Célja a felnőttoktatók és a személyzet kompetenciáinak fejlesztése és fejlesztése, a felnőttek támogatása a tágabb értelemben vett fenntarthatóságban a környezeti és klímaváltozás kihívásaival szemben, a kevesebb fogyasztásra, a zero waste mozgásra, az egészséges életmódra, a fizikai tevékenység fizikai és mentális egészségre és életminőségre gyakorolt hatására, valamint az aktív állampolgárságra összpontosítva. A projekt egy kézikönyvet készített felnőttoktatók számára a Fenntartható Fejlődési Célokról szóló tanítás módszereivel és eszközeivel, valamint a felnőtt tanulók számára készült anyagokkal, amelyekkel felhívták a figyelmet a fenntartható fejlődés gondolataira.

6.5 Bread House (Kenyérház) Kulturális Központ - Bulgária

A Kenyérház Kulturális Központ tagja a Kulturális Központok Nemzetközi Tanácsának (I3C), és a fenntartható fejlődés és közösségépítés nagyon innovatív megközelítését alkalmazza: a közösség tagjaival együtt süt (bio) kovászos kenyeret. A 2009-ben alapított I3C gabrovói kenyérháza a helyi biodiverzitást, a bio mezőgazdaságot és az ökológiai életmódot népszerűsíti. A Bread House modellt a Slow Food a világ ökológiai nevelésének egyik legjobb modelljeként ismerte el.

A Kenyérház víziója, hogy az egész világon elültesse a magokat olyan közösségi kulturális központok számára, amelyek összekapcsolják a művészetet az élelmiszerrel és a fenntarthatósági tanulással, mivel ez az egyik leghatékonyabb módja a közösségek összehozásának, és a közösség fenntartható fejlődése holisztikus megközelítésének. Szorosan kapcsolódik a Bolgár Fenntartható Helyi Fejlesztési és Ökopedagógiai Központoz is.

Fontos EAEA meeting 2023. október 11-én

Brüsszel

Egész életen át tartó tanulás a helyi fenntartható növekedésért:

A zöld átmenet politikája és gyakorlata

A Régiók és Városok Hete keretében az EARLALL, a SkillNet Ireland és az EAEA örömmel jelenti be ezt a workshopot. A műhely olyan kezdeményezések cseréjét javasolja, amelyek feljogosítják a helyi és regionális hatóságokat, vállalkozásokat és közösségeket a szén-dioxid-semleges helyi gazdaság megvalósításához szükséges készségek fejlesztésére.

A résztvevők átgondolják a felnőttoktatási oktatás kapacitásépítésének ütemtervét, amelyet Európában a REGALE projekt keretében teszteltek, valamint meghallgatják a jó köz-magán partnerségek kiépítésének gyakorlatát, beleértve a Skillnet Ireland és Cork City példáját.

Csatlakozzon hozzánk 11:30 és 12:30 között közép-európai idő szerint.

A hangadók közé tartozik:

- Kieran McCarthy, a Régiók Bizottságának független tagja és független tanácsos, Cork városi tanács (Írország)
- Aoife O'Sullivan, a Skillnet Ireland hálózatfejlesztési és innovációs részlegének vezetője
- Davide Muraro, politikai és projektkoordinátor,

EAEA Regisztráció és további információ: [EARLALL weboldal](#)

European Association for the Education of Adults (EAEA)

Mundo-J

Rue de l'Industrie 10, 1000 Brussels

Tel. +32 2 893 25 22

eaea-office@eaea.org

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

EAEA website has received funding from the Ministry of Education and Culture of Finland.

Magyar Népfőiskolai Társaság

8282 Mindszentkállya, Jókai u. 40.

Tel.: 06 (20) 610 05 06

www.nepfoiskola.hu

marta@nepfoiskola.hu